

MAANPUOLUSTUSKOULUTUSYHDISTYS
FÖRSVARsutBILDNINGsfÖRENINGEN

Maanpuolustuskooulutusyhdistyksen
varautumiskoulutuksen
koulutusohjelma

(MPK suunnitelma 174/1.03/19.12.2017)

Sisällysluettelo

1. Yleistä.....	3
2. Koulutusohjelma.....	4
3. MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelman koulutuskokonaisuuksien, moduulien ja kurssien kuvauksia	5
3.1 Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen	5
3.1.1 Arkiturvallisuus	6
3.1.2 Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin.....	6
3.1.3 Henkinen kriisinkestävyys.....	7
3.1.4 Tietoturva ja informaatiovaikuttaminen	7
3.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky paikallishallinnon ja viranomaisten tukena varautumisessa	8
3.2.1 Vapaaehtoisresurssin osaaminen kunnan tukena varautumisessa	9
3.2.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky viranomaisten tukena varautumisessa	9
3.2.3 Kolmannen sektorin mahdollisuuksia toimia viranomaisten tukena VALHA- järjestöyöpajan 2016 havaintojen pohjalla	10
3.3 MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus.....	12
3.3.1 Varautumisen erikoiskurssi.....	12
3.3.2. Kolmas sektori viranomaisten tukena	13
3.3.3 Kouluttajakoulutuksen kokonaisuus.....	13
3.4 Harjoitukset	15
3.4.1 Harjoitukset: Vapaaehtoistoimijoiden yhteistoiminta- ja verkostoitumisharjoitukset	16
3.4.2 Harjoitukset: Vapaaehtoistoimijat/järjestöt osallistujina viranomaisharjoituksissa	16
4. Muuta	17
Viiteasiakirjat	20
Liitteet.....	20

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) varautumiskoulutuksen koulutusohjelma

1. Yleistä

Tässä suunnitelmassa esitetään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) varautumiskoulutuksen koulutusohjelma. Tämä MPK:n koulutusohjelma on kohdennettu erityisesti edistämään asukkaiden varautumista kunnissa ja kaupungeissa sekä kuvaamaan mahdollisuuksia MPK:n ja muun 3. sektorin hyödyntämiseen varautumisessa ja sen kouluttamisessa. Ohjelmassa esitetään joitain esimerkkejä koulutuksista, joita on toteutettu tai toteutetaan yhteistoiminnassa MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen sekä yhteistoimintatahojen kanssa. MPK:lla ja muilla yhteistoimintaosapuolilla on paljon muitakin varautumiseen liittyviä koulutusohjelmia ja koulutustilaisuuksia. MPK:n varautumiseen liittyviä muita koulutusohjelmia ovat muun muassa: Maatilojen varautumiskoulutuksen toimintamalli, Kyber-koulutuksen koulutusohjelma sekä Naisten Valmiusliitto ry:n (NVL) ja Maanpuolustusnaisten liitto ry:n (MNL) koulutusohjelmat. Tässä koulutusohjelmassa kuvatuissa toiminnassa huomioidaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS) 2017:ssä ja Sisäisen turvallisuuden strategia 2017:ssä esitettyjä periaatteita 3. sektorin käytöstä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnanjohtaja päätti asettaa työryhmän pohtimaan MPK:n varautumiskoulutusta. Työryhmän työn määräaika oli 31.12.2017. Työryhmään nimettiin seuraavat henkilöt: puheenjohtajaksi Pekka Rintala (RUL), sihteeriksi Juha Niemi (MPK) ja jäseniksi Kari Ahokas (RUL), Ari-Pekka Meuronen (RUL), Timo Hautala (RUL), Satu Virtanen (MNL), Tuija Koivu (MNL varajäsen), Kaarina Suhonen (NVL) ja Helena Velin (NVL varajäsen). Työryhmän aloituskokous pidettiin 14.1.2017. Työryhmä piti kolme työpajaa, joista ensimmäinen 17–19.3.2017 (Tuusulassa), toinen 23.5.2017 (Helsingissä) ja kolmas 6.-8.10.2017 (Tuusulassa). Timo Soininen (RES) kutsuttiin virallisesti mukaan 23.5.2017 lähtien

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan järjestöt tuottavat palveluita, tukevat ja koordinoivat vapaaehtoisten osallistumista viranomaisia tukevaan toimintaan ja ylläpitävät esimerkiksi valmiustoimintaan liittyvää erityisosaamista. Vapaaehtoistoiminnan yhteensovittamisella tarkoitetaan viranomaisten, hallinnonalojen ja järjestöjen yhteistyön edistämistä esimerkiksi yhteisten sopimusten, koulutusten, harjoitusten ja valmius/ varautumissuunnittelun kautta, sekä järjestöjen erityisroolin huomioimista varautumisessa. Yhteensovittamisessa hyödynnetään järjestötoiminnan joustavuus ja mahdollisuudet ulottaa toiminta kattamaan myös viranomaisten vastuiden väliin jäävät tehtävät tai näiden ulkopuolelle jäävät tarpeet. Hallinnonalat sopivat keskeisten järjestöjen kanssa strategisten tehtävien hoitamisen kannalta tarvittavista yhteistoimintajärjestelmistä riskien ennaltaehkäisyssä, varautumisessa, onnettomuuksien ja häiriöiden aikaisessa toiminnassa ja palautumisessa.

Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa koulutus ja valmiusharjoitukset. MPK:n varautumiskoulutusohjelman kurssit ja harjoitukset tukevat kansalaisten omaehtoista toimintakyvyn vahventamista ja edistävät 3.sektorin kykyä tuottaa varautumiseen liittyvää suorituskykyä viranomaisten ja kuntien tukemiseksi.

Varautumisvelvollisuuden ohella omatoiminen varautuminen on tärkeä osa yhteiskunnan kriisinkestävyttä. Sitä on yksityisten ihmisten ja yhteisöjen toiminta, jolla pyritään onnettomuuksien ehkäisyyn ja valmistaudutaan toimimaan arjen häiriötilanteissa ja poikkeusloissa. Kotitalouksien omatoimisella varautumisella ymmärretään yksittäisten henkilöiden, asuinyhteisöjen ja perheiden omaehtoista varautumista tilanteisiin, joissa normaali arki häiriintyy. Omatoiminen varautuminen sisältää asuintalojen, virastojen, laitosten sekä teollisuus- ja liikeyritysten varautumisjärjestelyt.

Varautumisvalmiuden kehittämistä edistää kansalaisten tietoisuus yhteiskuntaa uhkaavista häiriöistä ja siitä, miten niihin voi varautua, niin yksilö- kuin yhteisötasolla.

2. Koulutusohjelma

Koulutusohjelman tavoitteena on tuottaa turvallisuustietoisia ja toimintataitoisia kansalaisia, jotka selviytyvät arjen häiriötilanteissa. Samalla luodaan edellytykset 3.sektorin toimijoille tuottaa viranomaisten ja kuntien tueksi varautumiseen liittyvää suorituskykyä. Lisäksi koulutusohjelman tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3.sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Koulutusohjelma koostuu neljästä kokonaisuudesta. Näitä ovat:

- Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen
- Vapaaehtoisresurssin suorituskykyjen hyödyntäminen viranomaisten ja paikallishallinnon tukena varautumisessa
- MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus
- Harjoitukset.

MPK:n koulutusohjelman tukena hyödynnetään lisäksi muuta eri yhteistoimintatahojen, viranomaisten ja huoltovarmuusorganisaation järjestämää varautumiskoulutusta.

Koulutusohjelma toteutetaan pääsääntöisesti MPK:n varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen kursseina. Tavoitteena tulee olla, että kursseille olisi selkeä ”tilaaja”- tai tukijataho. Näin varmistetaan se, että osallistumismaksut pysyvät kurssilaisille kohtuullisena. Koulutusohjelmaan voi myös kuulua itsenäisesti opiskeltavia verkkokoulutuskursseja tai kurssiosuuksia PVMoodlessa.

Koulutusohjelmaan liittyvässä kouluttaja- ja johtajakoulutuksessa tulee kurssien lisäksi huomioida myös yksilön osaamisen lisääntyminen ja kehittyminen harjaantumisen kautta hänen toimiessaan näissä tehtävissä MPK:n, PV:n ja muiden järjestöjen toteuttamissa suurissa harjoituksissa.

Lisäksi koulutusohjelman tavoitteena on:

- Lisätä kansalaisten omatoimisen varautumisen valmiuksia, jolla varmistetaan selviytyminen, kunnes viranomaisten varautumistoimenpiteet saadaan käynnistettyä
- Tukea kansalaisten tietoisuutta ja valmiuksia toimia viranomaisten tukena häiriötilanteissa
- Tuottaa vapaaehtoistoimijoista varautumisen suorituskykyä viranomaisten ja paikallishallinnon tueksi

3. MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelman koulutuskokonaisuuksien, moduulien ja kurssien kuvauksia

MPK:n varautumiskoulutusohjelman koulutuskokonaisuuksiin kuuluu kansalaisten toimintakyvyn vahventamiseen ja vapaaehtoisresurssin suorituskyvyn hyödyntämiseen liittyviä kursseja, MPK:n valtakunnallisia varautumiskoulutuksen kursseja sekä harjoituksia. Tässä ohjelmassa esitetään MPK:n ja MPK:n jäsenjärjestöjen koulutuksena toteutettuja mallikursseja. Monia vastaavia kursseja ja koulutustilaisuuksia järjestetään myös muiden kokonaisturvallisuuden kolmannen sektorin toimijoiden toimesta.

3.1 Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen

Koulutuskokonaisuuden tavoitteena on tuottaa turvallisuustietoisia ja toimintataitoisia kansalaisia, jotka selviytyvät arjen häiriötilanteissa. Tavoitteena on myös, että kansalaisten tietoisuus ja resilienssi kasvavat siten, että he kykenevät varautumaan ja selviytymään normaaleissa häiriötilanteissa sen aikaa, että viranomaiset saavat joko häiriötilanteen hallintaan tai saavat vakavammassa häiriötilanteessa käynnistettyä viranomaistoimenpiteet häiriötilanteesta selviytymiseksi.

Tässä koulutuskokonaisuudessa hyödynnetään jo olemassa olevia MPK:n kursseja, joista kansalaisia pyritään informoimaan aktiivisesti. Kansalaisen toimintakykyä vahventava koulutuskokonaisuus koostuu neljästä osiosta, jotka ovat: arkiturvallisuus, varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin, henkinen kriisinkestävyys sekä tietoturva ja informaatiovaikuttaminen

3.1.1 Arkiturvallisuus

Osallistumalla arjen turvallisuustaitoja kehittäville kursseille kansalainen parantaa omaa ja lähipiirinsä selviytymiskykyä normaaliolojen yllättävissä tilanteissa ja osaa varautua turvallisuusuhkiin. Arkiturvallisuutta käsittelevät kurssit ovat perustason koulutusta ja avoimia kaikille, eivätkä edellytä ennakko-osaamista.

Kurssit toteutetaan MPK:n kursseina, mutta tilaajataho voi vaihdella. Koulutusta voidaan järjestää viikonloppukursseina (16h) tai jaksotettuna useampaan koulutuskertaan koulutusaiheittain (esim. 4x4h). Yhtenä koulutusmoduulina voidaan hyödyntää myös SPEK:in konseptia 72h.

Arkiturvallisuuden kurssit antavat yksilölle valmiuksia toimia erilaisissa arjen häiriötilanteissa ja varautua niiden varalta. Kurssien tavoitteena on, että osallistuja tunnistaa kodin ja lähiympäristön turvallisuusriskejä, sekä osaa ehkäistä ja varautua niihin. Kurssilaiset saavat turvallisuuteen liittyviä perustietoja ja -taitoja, joita he voivat soveltaa arjessaan. Kurssin jälkeen osallistuja osaa hälyttää apua, tehdä alkusammutuksen, ja antaa hätäensiapua. Kurssilainen ymmärtää kotivaran tärkeyden ja osaa varautua arjen häiriötilanteisiin. Kurssit voivat painottua eri turvallisuus-alueille, kuten esim. eri-ikäisten turvallisuusriskeihin tai eri toimintaympäristöjen turvallisuusuhkiin.

Lisäksi on olemassa 16 - 18 tunnin pituisia kursseja, jotka keskittyvät pääsääntöisesti yhteen aihealueeseen kuten ensiapuun tai ruokahuoltoon.

Arkiturvallisuuden taitoja koulutetaan mm. seuraavilla kursseilla:

- Jokanaisen selviytymispakki (Naisten Valmiusliitto NVL)
- Arjen turvallisuus -kurssi (Maanpuolustusnaisten Liiton MNL peruskurssi)
- Selviytyminen sähköttä (NVL, SoMa)

Liitteissä 1 a - c tyyppikurssien kuvaukset.

3.1.2 Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin

Kansalainen voi syventää varautumisen taitojaan Arkiturvallisuus-koulutuksen jälkeen osallistumalla varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteiden koulutuksiin. Jatkotason kurssit soveltuvat erityisesti yhteiskunnan varautumisesta ja kokonaisturvallisuudesta kiinnostuneille sekä maanpuolustusjärjestöjen varautumisvastaaville.

Kurssilaiset tutustuvat yhteiskunnan turvallisuusstrategian uhkakuviin ja keskeiseen terminologiaan, kuten normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeustilanteiden eroon. Koulutuksen jälkeen kurssilaiset tuntevat, kuinka yhteiskunta ja kunnat ovat varautuneet laajoihin häiriötilanteisiin.

Kursseja voidaan toteuttaa 8 tunnin sekä 16 - 18 tunnin koulutuskokonaisuuksina. Viikonloppukurssit sisältävät käytännön soveltavaa harjoittelua pitkäkestoisessa häiriötilanteessa.

Varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin jatkotason kursseja ovat mm.

- Varautuminen häiriötilanteisiin kunnissa/kaupungissa (8 h)
- Väestönsuojelu ja evakuointi, NVL ry (16 - 18 h)
- Myrskyn silmässä, NVL ry (16 - 18 h)
- Selviytyminen maastossa, NVL ry (16 - 18 h)

Liitteissä 2 a - d tyyppikurssien kuvaukset.

3.1.3 Henkinen kriisinkestävyys

Henkisestä kriisinkestävyydestä huolehtimalla vähennetään kriiseistä aiheutuvia henkisiä paineita ja helpotetaan niistä selviytymistä. Samalla vahvistetaan yhteisvastuullisuutta ja maanpuolustustahtoa.

Peruskurssina toimii Henkinen tuki (8h). Kurssin tavoitteena on opettaa, miten henkisellä tuella autetaan uhria ja hänen omaisiaan selviytymään vaikeasta tilanteesta eteenpäin. Kurssi on avoin kaikille henkisestä tuesta kiinnostuneille ilman pohjatietoja.

Aiheeseen voi syventyä jatkotason kurssilla Henkinen kriisinkestävyys (16h). Tavoitteena on lisätä ymmärrystä yksilöllisistä tavoista kohdata erilaisia kriisejä ja kehittää osallistujan kykyä kohdata kriisissä oleva ihminen, antaa tietoa kriisistä selviytymiseen keinoista ja pohtia erilaisia vuorovaikutuskeinoja auttamismenetelmänä. Sisältöön kuuluu myös auttajan oma jaksaminen, defusing ja debriefing sekä resilienssin perusteet.

Henkisen kriisinkestävyyden kursseja ovat mm.

- Henkinen tuki (peruskurssi 8 h)
- Henkinen kriisinkestävyys, NVL ry (jatkokurssi 16 - 18 h)

Liitteissä 3 a - b tyyppikurssien kuvaukset.

3.1.4 Tietoturva ja informaatiovaikuttaminen

Nykypäivän toimintaympäristö haastaa varautumaan myös ei-näkyviin kyberuhkiin ja erilaiseen informaatiovaikuttamiseen. Kansalaisilta vaaditaan uudenlaisia taitoja.

Kyber-peruskurssi on tarkoitettu kaikille kansalaisille. Osallistujilta ei vaadita teknistä osaamista, ainoastaan auttava tietämys kodin tietotekniikasta. Kurssi soveltuu kaikille, jotka haluavat parempia valmiuksia toimia turvallisesti verkossa ja muussa kyberympäristössä. Kurssin jälkeen osallistuja tuntee yleisimmät kyberuhkat ja niiden

torjuntakeinot päivittäisen tietoteknisten laitteiden käytössä. Osallistuja osaa itsenäisesti hakea lisätietoa ja tuntee yleisimmät kyberturvallisuuteen liittyvät termit.

Peruskurssilla käsitellään yleistä tietoturvallisuutta, tietojärjestelmiä uhkaavia häiriötilanteita ja informaatiovaikuttamista

Jatkotason kurssina on Informaatiovaikuttamisen kurssi, joka sopii hyvin työelämässä oleville, media- ja viestintäalan toimijoille sekä alan opiskelijoille. Henkisesti vaativan kurssin tavoitteena on lisätä osallistujien ymmärrystä informaatiovaikuttamisesta ja antaa valmiuksia suojautua vaikuttamispyrkimyksiltä sekä torjua disinformaation leviämistä ja vaikuttavuutta. Kurssin jälkeen osallistujan medianlukutaito on kehittynyt ja hän tuntee erilaisia vaikuttamisen keinoja.

Yksityiskohtaisemmin kyber-aihepiirin koulutusta on kuvattu MPK:n kyber-koulutusohjelmassa.

Tietoturva ja informaatiovaikuttamisen kursseja ovat mm.

- Kyber-peruskurssi (16 - 18 h)
- Informaatiovaikuttaminen, NVL ry (16 - 18 h)

Liitteissä 4 a - b tyyppikurssien kuvaukset.

[3.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky paikallishallinnon ja viranomaisten tukena varautumisessa](#)

Tämän koulutuskokonaisuuden tavoitteena on luoda edellytyksiä 3.sektorin toimijoille (järjestöt) tuottaa varautumiseen liittyvää suorituskykyä viranomaisten ja kuntien tueksi. Tavoitteena on myös tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3.sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Tässä osiossa esitellään joitain esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä, joissa MPK ja sen jäsenjärjestöt ovat olleet aktiivisia toimijoita viranomaisten ja kuntien tukena.

Kuvauksessa lähestytään vapaaehtoisresurssin hyödyntämistä varautumisessa kahdesta eri näkökulmasta

- varautumisen suorituskyvyn tukeminen tilaajan määrittämällä tavalla
- vapaaehtoisten aktiivisuuden ja koulutautumishalukkuuden kautta syntyvä suorituskyvyn kasvu ja mahdollisuudet varautumisen tukena

Tämän osan lopussa käsitellään vielä erikseen laajemmin kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia toimia viranomaisten tukena 2016 VALHA-järjestötyöpajan havaintojen pohjalta.

3.2.1 Vapaaehtoisresurssin osaaminen kunnan tukena varautumisessa

Kunnan ja kuntalaisten hyvinvointi ja selviäminen häiriötilanteista on yksilön ja kunnan vastuulla. Kansalaisten erilaiset kriisivalmiudet parantavat kunnan ja koko yhteiskunnan valmiutta selvitä erilaisista häiriö- ja kriisitilanteista. Tehtävään koulutetut vapaaehtoistoimijat voivat osaamisellaan tukea vastuuviranomaisten toimintaa ja helpottaa resurssien kohdentamista lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Suunniteltaessa kuntia ja kuntalaisia palvelevia koulutuskokonaisuuksia tulee tavoitteena olla, että MPK:n tai sen jäsenjärjestöjen edustajat sopivat kunnan tai maakuntahallinnon johdon kanssa siitä, minkälaisia varautumisen kursseja MPK:n on mahdollista järjestää kunnan alueella. Tosiasiallisen vaikuttavuuden saamiseksi koulutuksella tulee olla tilaaja, joka myös hyödyntää koulutuksen antia oman toimintansa kehittämisessä. Esimerkkejä kuntalaisten valmiuksia parantavista kursseista, joita kunta voi varautumistoiminnassaan hyödyntää, on esitetty edellä, kohdassa 3.1. Kansalaisen toimintakyvyn vahventaminen.

MPK:lla on mahdollisuus erikseen sovittaessa tarjota myös tarkemmin määriteltyjä varautumisen koulutuskokonaisuuksia, joiden kautta muodostuvaa suorituskykyä kunta voi hyödyntää varautumistoiminnassaan. Esimerkkejä näistä kursseista kuvataan seuraavaksi, kohdassa 3.2.2.

3.2.2 Vapaaehtoisresurssin suorituskyky viranomaisten tukena varautumisessa

MPK:lla ja vapaaehtoissektorilla on kyky järjestää erittäin monimuotoisia kursseja varautumisen eri osa-alueilta. Nämä kurssit voivat palvella suoraan kunnan eri toimijoita ja jopa vakituisia viranhaltijoita. Toisaalta monet näistä kursseista voivat parantaa yksittäisten kansalaisten valmiuksia selviytyä häiriötilanteista ja sitä kautta parantaa koko kunnan kriisinkestävyyttä.

Alla on esimerkkejä toteutuneista MPK:n kursseista. MPK:n toimijoilla on valmiuksia järjestää vastaavia kursseja eri varautumisen osa-alueille tukemaan kunnan valmiutta selvitä erilaisista häiriötilanteista.

- **Case Kempele: Esimerkki vapaaehtoistoimijoiden mahdollisuuksista kunnan varautumisessa (LIITE 7 sekä MPK asiakirja 178/1.02.03/19.12.2017)**
- Harjoittelu maastossa
- Johtokeskuksen yleisjärjestelyt
- Joukkomajoitus maastossa
- Joukkomuonitus
- Kouluttajakoulutus 1-3 (valmiudet toimia kouluttajana eri vaativuustasoilla)
- Kriisiviestintä
- **Kuntien alueellisten valmiuskeskusten toimintakurssi (AVAK) (LIITE 5)**
- Maastotaidot
- Maastolääkintä, maastoruokailu, maastohygienia, maastoviestimet
- **Metro-VSS –koulutusohjelma (LIITE 6)**

- Mitä vaaditaan, jos toimitaan 24/7
- **STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue (Liite 8)**
- Tilannekuvan ylläpitäminen
- Vartiointi ja liikenteenohjaus
- Virven käyttö

Tarkempia kuvauksia **listalta valituista** kursseista on liitteissä 5-8.

Lisäksi MPK voi järjestää kursseja muiden viranomaisten ja huoltovarmuuskriittisten organisaatioiden varautumisen tukemiseksi. Esimerkkeinä tällä hetkellä käynnissä olevista muista koulutuksen suunnitteluhankkeista ovat reservipoliisien koulutusohjelman laatiminen, maatilojen varautumiskoulutuksen toimintamalli sekä osallistuminen VAPEPA:n koordinoimaan vapaaehtoisorganisaation kouluttamiseen öljyntorjuntaonnettomuuksien varalle. Myös edellä mainittu STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue –projekti on hyvä esimerkki MPK:n ja viranomaisen välisestä varautumiskoulutuksesta.

3.2.3 Kolmannen sektorin mahdollisuuksia toimia viranomaisten tukena VALHA- järjestöyöpajan 2016 havaintojen pohjalla

MPK on ollut mukana Turvallisuuskomitean järjestöyhteistyössä, jossa on pohdittu kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia viranomaisten tukena. Tätä aihetta käsiteltiin myös vuonna 2016 pidetyssä VALHA – järjestöyöpajassa. Tuolloin todettiin, että kolmannella sektorilla on erityisesti roolia häiriön ennakointi- ja toipumisvaiheissa. Järjestöillä on mahdollisuus tukea viranomaisia mm. viestinnässä, mielipidevaikuttamisessa, vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja koordinoimisessa, kansalaisten ja vapaaehtoisten koulutuksessa ja valistuksessa sekä tarjoamalla järjestöjen erityisosaamista ja asiantuntijuutta. Alla on pohdittu asiaa tarkemmin.

Viestinnässä järjestöt toimivat kaksisuuntaisina viestinvälittäjinä; välittäen kansalaisten tunteja ja huolia viranomaisten suuntaan sekä vastaavasti oikeaa tietoa kansalaisille. Järjestöt pystyvät tunnistamaan heikkoja signaaleja ja yhteiskunnan muutostrendejä sekä edelleen välittämään niitä viranomaisten tietoon. Järjestöt myös keräävät tietoa kansalaisten turvallisuustarpeista ja välittävät tietoa päätöksentekijöille. Viestintäkanavien luotettavuus ja tavoitettavuus (mm. some, lehdet, kotisivu) rakennetaan normaalioloissa. Järjestöt voivat myös kouluttaa ihmisiä informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen ja edistää ihmisten medialukutaitoa. Oikeanlaisen viestinnän avulla kehitetään ihmisten varautumista, vähentämällä pelkoja.

Häiriötilanteissa järjestöjen laajat viestintä- ja vaikuttamiskanavat ovat tarvittaessa viranomaisten käytettävissä. Järjestöillä on merkittävä rooli ihmisten henkisen kriisinkestävytyden tukemisessa häiriötilanteissa. Oman verkoston kautta saatavan oikean ja ajantasaisen tiedon tarve kasvaa vakavassa häiriötilanteessa etenkin, jos liikkeellä on paljon disinformaatiota. Järjestöjen paikallistuntemus ja kontaktit sekä vuorovaikutteisuus ihmisten kanssa voi auttaa viranomaisia yhteisen tahtotilan luomisessa. Vakavissa häiriötilanteissa viranomaiset voivat käyttää järjestöjä apuna perusinfrastruktuurista erillään toimivan viestitysjärjestelmän pystyttämisessä. Järjestöt

voivat myös perustaa tiedotus/kontaktikeskuksia maanlaajuisesti. Kokoontumispaikkoina voivat toimia esimerkiksi järjestöjen tilat tai kylätalot. Järjestöjä voidaan niin haluttaessa hyödyntää järjestötilannekuvan muodostamisessa ja kuvaamisessa viranomaisille.

Vapaaehtoisten rekrytoinnissa ja koordinoinnissa järjestöjen rooli on keskeinen. Järjestöt tarjoavat ihmisille erilaisia mahdollisuuksia toimia, auttaa ja tavata muita saman henkisiä ihmisiä sekä oppia hyödyllisiä kansalaistaitoja. Useimmat ihmiset ovat halukkaita osallistumaan ja sitoutumaan yhteiskunnan turvallisuustyöhön. Viranomaisten tulisi nähdä kansalaiset turvallisuustoimijoina, ei vain passiivisina toiminnan kohteina.

Vapaaehtoisten rekrytoinnin ja toiminnan koordinoinnin tarve korostuu erilaisissa häiriötilanteissa, joissa ihmiset myös järjestökentän ulkopuolella usein aktivoituvat ja hakeutuvat vapaaehtoiseksi (ns. 4. sektori). Järjestöt voivat toimia linkkinä viranomaisten ja vapaaehtoisten välillä mahdollistaen näin kansalaisyhteiskunnan osallistumisen eri tilanteissa. Koordinoitu vapaaehtoisten vastaanotto, tarvittava pikakoulutus ja toimijoiden ohjaaminen erilaisiin tehtäviin mahdollistaa häiriötilanteissa tehokkaan ja turvallisen toiminnan viranomaisten tukena. Monet järjestöt voivat myös tarjota viranomaisten tueksi henkilöreserviä ja suorituskykyä. Tämän resurssin käyttö helpottuu, kun pyyntö auttaa ja mandaatti toimia tulee viranomaisilta, tai kun järjestöllä on valmiit yhteistyösopimukset viranomaisen tukemisesta häiriötilanteissa.

Viranomaiset voivat halutessaan hyödyntää järjestöjen osaamista koulutuksessa. Järjestöt voivat organisoida koulutustilaisuuksia niin yksittäisten kansalaisten kuin vapaaehtoisryhmien tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi. Viranomaisilla on mahdollisuus ohjata ja valvoa oman hallinnonalansa varautumiskoulutusta. Järjestötoimijoiden mukaanotto normaaliajan häiriötilannekoulutukseen ja sen suunnitteluun lisäisi merkittävästi viranomaisten mahdollisuuksia hyödyntää vapaaehtoistoimijoita ja järjestöjä myös todellisessa häiriötilanteessa. Järjestöillä on edellytyksiä ottaa vastuulleen vapaaehtoisten kouluttamista viranomaisten ohjauksen mukaan. Joillakin järjestöillä on tähän jopa lakisääteisiä velvollisuuksia

Kukin järjestö on asiantuntija omaan alaansa liittyvien asioiden kouluttamisessa. Tällaista koulutusta on tarvittaessa mahdollisuus lisätä ja hyödyntää esim. pitkäkestoisissa häiriötilanteissa, joissa tarvitaan täydennyshenkilöstöä. Osasta järjestöjä löytyy kykyä organisoida ja toteuttaa pikakoulutusta viranomaisen tai hallinnonalan tarpeen mukaan. Massiivinen kansalaisten valtakunnallinen koulutus häiriötilanteessa on mahdollista, mutta se edellyttää viranomaisen ohjaamaa ja hyväksymää kouluttajakoulutusta.

Viranomaiset voisivat myös hyödyntää järjestöjen erityisosaamista ja asiantuntijuutta enemmän. Järjestökenttä on laaja ja osaamista on monenlaista. Järjestöt pystyvät tarjoamaan viranomaisten käyttöön muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan sekä valmius-, pelastus- ja muun varautumistoimen koulutusosaamista. Järjestöjen erityisosaamisella ja asiantuntijuudella voidaan tukea viranomaisia häiriötilanteissa

muun muassa seuraavin tavoin: ensiapu, ensihuolto, henkinen tuki, koulutus, liikenteen ohjaus ja kuljetustuki, muonitus, operatiivinen etsintä- ja pelastustoiminta (mm. sopimuspalokunnat, Vapepa, meripelastus, lentopelastus, pelastuskoirat), viestitoiminta, väestönsuojelu ja öljyntorjunta.

Yhteiskunnan erilaisissa häiriötilanteissa järjestöt toimivat edelleen oman perustehtävänsä puitteissa ja omien peruseriaatteidensa mukaisesti toimintaympäristön muutokset huomioiden. Perustehtävien hyvä hoitaminen normaalioloissa luo edellytykset toiminnalle myös häiriötilanteissa. Järjestöjen olisi hyvä miettiä oma roolinsa häiriötilanteissa etukäteen, tehdä ja päivittää valmiussuunnitelmansa sekä tehdä tarvittavat sopimukset kuntoon viranomaisten kanssa. On kuitenkin huomioitava, että järjestöjen toimintaa rajoittaa aina käytettävissä olevat toimintaresurssit, joita viranomaisten tulisi pystyä tarkastelemaan ja tarvittaessa tukemaan häiriötilanteessa.

Järjestöjen roolia turvallisuustoimijoina on kuvattu kansallisissa turvallisuusstrategioissa (YTS2017 ja Sisäisen turvallisuuden strategia 2017). Tämä koulutusohjelma pyrkii omalta osaltaan kuvaamaan MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen toimintamahdollisuuksia ja vahvistamaan järjestöyhteistyötä käytännön esimerkkien kautta.

3.3 MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutus

MPK:n valtakunnallisen varautumiskoulutuskokonaisuuden tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3.sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia johtajia sekä varautumiskouluttajia eri organisaatioiden käyttöön.

Koulutuskokonaisuuteen kuuluu varautumisen erikoiskurssi, 3.sektori viranomaisten tukena-kurssi sekä kouluttajakoulutuksen kokonaisuus.

3.3.1 Varautumisen erikoiskurssi

Varautumisen erikoiskurssi on valtakunnallista erikoistason varautumisen kouluttajakoulutusta, jossa keskitytään vapaaehtoisten (4.sektori) ja järjestöjen (3.sektori) käyttöön kuntien ja kaupunkien varautumisessa, sekä MPK:n käyttömahdollisuuksiin kouluttajana. Koulutus pyritään toteuttamaan siten, että se on osallistujille maksutonta. Kurssi toteutetaan kerran vuodessa kiertäen eri maanpuolustuspiirejä. Kurssin tukeutumiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä vastaa aina toteuttava maanpuolustuspiiri. Muuten kurssin toteutuksesta ja kehittämisestä vastaa MPK:n valtakunnallinen varautumiskoulutuksen kehittämisryhmä ja sen asettama kurssinjohtaja. Resurssit kurssin toteutukselle varaa MPK:n koulutusala.

Kurssin kohderyhmänä on erityisesti MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen valtakunnallinen ja alueellinen johto ja varautumiskouluttajat sekä kuntien ja kaupunkien keskeisin viranhaltijajohto.

Kurssin tavoitteena on vuorovaikutuksen keinoin tarjota osallistujille tukea, lisätietoa ja parhaita käytäntöjä varautumiskoulutuksen järjestämisestä liittyen erityisesti kuntien ja kaupunkien varautumiseen. Kurssin jälkeen osallistujien tulee tuntee kuntien ja kaupunkien varautumisen pääperiaatteet ja sitä tukevat vapaaehtoisten ja järjestöjen käyttömahdollisuudet. Kurssilla annetaan tietoa parhaista käytänteistä ja MPK:n käytöstä varautumiskoulutuksessa, sekä syvennetään osallistujien ymmärrystä YTS:n merkityksestä. Alueellinen verkottuminen on myös yksi tärkeä kurssin tavoite. Kurssin valmistautumistehtävä auttaa orientoituminen tulevaan kurssiin.

Liitteessä 9 on kuvattu esimerkki kurssin ohjelmaksi.

3.3.2. Kolmas sektori viranomaisten tukena

Kolmas sektori viranomaisten tukena kurssi on valtakunnallista erikoistason järjestöyhteistyötä edistävää ja tukevaa varautumisen johtaja- ja kouluttajakoulutusta. Koulutuksessa keskitytään alueelliseen maakuntien, kuntien ja kaupunkien varautumista tukevaan järjestöyhteistyöhön (3.sektori). Koulutus pyritään toteuttamaan siten, että se on osallistujille maksutonta. Kurssi toteutetaan yhteistyössä SPR:n, SPEK:n, Vapepa:n ja MPK:n sekä sen jäsenjärjestöjen kesken kerran vuodessa, kiertäen eri maanpuolustuspiirejä. Kurssin tukeutumiseen liittyvistä käytännön järjestelyistä vastaa aina toteuttava maanpuolustuspiiri tai muun järjestäjän piiriorganisaatio. Muuten kurssin toteutuksesta ja kehittämisestä vastaavat Turvallisuuskomitean järjestöyhteistyöhön ja Vapepa:n keskustoimikunnan toimintaan osallistuvat järjestöt.

Kurssin kohderyhmänä on erityisesti jäsenjärjestöjen valtakunnallinen ja alueellinen johto ja varautumiskouluttajat.

Kurssin tavoitteena on vuorovaikutuksen keinoin tarjota osallistujille tukea, lisätietoa ja parhaita käytäntöjä varautumiskoulutuksen järjestämisestä liittyen erityisesti kuntien ja kaupunkien varautumiseen. Kurssin jälkeen osallistujien tulisi tuntee kuntien ja kaupunkien varautumisen pääperiaatteet ja sitä tukevat kolmannen sektorin toimintamahdollisuudet (YTS 2017 ja Sisäisen Turvallisuuden Strategia 2017). Lisäksi osallistujien tulee tuntee muiden kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat mahdollisuudet. Koulutuksessa esitellään SPR:n, VAPEPA:n, NVL:n, SPEK:n ja MPK:n toiminta.

Tarvittaessa, vastuuviranomaisten niin halutessa, tästä kurssista voidaan tulevaisuudessa rakentaa myös ns. ”minimaanpuolustuskurssi”.

3.3.3 Kouluttajakoulutuksen kokonaisuus

Kouluttajakoulutus liittyy olennaisena osana MPK:n varautumisen koulutusohjelmaan ja sen jalkauttamiseen. Kouluttajakoulutus jakautuu muodolliseen kouluttajakoulutukseen ja ns. substanssiosaamisen koulutukseen. Lisäksi osaamisen

kehittämiseen liittyy nousujohteinen kouluttautuminen eri kouluttajatehtäviin sekä varsinainen harjaantuminen kouluttajana.

Kouluttajakoulutusosioon kuuluvat varautumiskouluttajien täydennyskoulutustilaisuus, varautumisosaamiseen liittyvät muiden toimijoiden kurssit ja seminaarit sekä MPK:n muodolliset kouluttajakoulutuskurssit ja verkkokouluttajakurssit.

Tavoitteena on tuottaa syvällisemmin varautumiseen perehtyneitä 3.sektorin valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia varautumiskouluttajia MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen sekä muiden organisaatioiden käyttöön. Tavoitteena on myös kehittää kouluttajien pedagogisia kykyjä.

Varautumiskouluttajien täydennyskoulutustilaisuuden tavoitteena on syventää varautumiskouluttajien osaamista, levittää parhaita varautumiskoulutuksen käytäntöjä, kehittää varautumiskoulutusohjelman mukaisia kursseja sekä kehittää kokemattomampien kouluttajien kykyä toteuttaa koulutusohjelman mukaisia kursseja (vertaisverkoston mentorointi).

Kohderyhmänä on valtakunnallinen varautumiskouluttajien pooli.

Kurssi toteutetaan aina parittomina vuosina 1-2 päiväisenä tilaisuutena.

Varautumisosaamiseen liittyvät muut kurssit ja seminaarit ovat joko MPK:n, sen jäsenjärjestöjen, yhteistoimintaosapuolten tai muiden organisaatioiden, kuten huoltovarmuusorganisaation järjestämiä varautumiseen liittyviä koulutustilaisuuksia tai seminaareja. Edellä mainittujen tilaisuuksien tarkoituksena on syventää osallistujien tietämystä varautumisesta eri tilanteissa ja ympäristöissä. Esimerkkeinä tällaisista tilaisuuksista mainittakoon SPEK:n ja SPR:n järjestämät varautumiskurssit ja huoltovarmuusorganisaation elintarvikesektorin vuosittain järjestämä varautumisseminaari. Myös eri hallinnonalat ja viranomaiset järjestävät erilaisia varautumisen koulutustilaisuuksia. MPK tulee järjestämään uuteen yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan liittyvän yhden päivän seminaarin vuonna 2018. Muuten seminaareja järjestetään tarpeiden mukaan.

MPK:n muodollinen kouluttajakoulutus käsittää MPK:n kouluttajakoulutusohjelman mukaisia kursseja, joita järjestetään valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti. Tällaisia kursseja ovat harjoituksen johtajakurssi (taso 3, oikeus kouluttaa komppania vast. yli 150 henkeä), joukkueen vast. kouluttajakurssi (taso 2, joukkue vast. n 30 henkeä), pienryhmäkouluttajakurssi (taso 1, ryhmä tai partio vast. 2-10 henkeä) sekä kurssinjohtaja- ja vääpelikurssit. Suluissa esitetyt tasot viittaavat kurssin jälkeen näyttöjen perusteella myönnettäviin puolustusvoimien kouluttajaoikeuksiin, joita tarvitaan toimittaessa kouluttajana MPK:lta tilatussa koulutuksessa (MPK VEH) tai puolustusvoimien vapaaehtoisessa harjoituksessa (PV VEH).

MPK:n verkkokouluttajakoulutus käsittää eritasoisia verkkokouluttajakursseja. Näitä ovat verkkokoulutuksen peruskurssit ja jatkokurssi sekä verkkopedagogiikan kurssi. MPK:n kursseilla tulee hyödyntää verkkokoulutuksen mahdollisuuksia.

3.4 Harjoitukset

Harjoitustoiminta on tärkeä osa kolmannen sektorin varautumiskoulutuksen kokonaisuutta. Tavoitteena on saada mahdollisimman laaja joukko eri vapaaehtoistoimijoista osallistumaan varautumiseen liittyviin harjoituksiin. Harjoitukset toteutetaan aina tuettavien ja ohjaavien viranomaisten hyväksymien menetelmien ja ohjeiden mukaisesti. Harjoituksissa eri toimijat oppivat tuntemaan toisensa ja tietoisuus muista toimijoista lisääntyy. Verkostoituminen edistää toimintakykyä myös tositalanteessa. Yhdessä harjoittelu mahdollistaa oman osaamisen ja toiminnan esittelyn sekä auttaa tehtävänkuvan selkiyttämisessä osana suurempaa varautumisen kokonaisuutta.

MPK:n suuret varautumisharjoitukset ovat pääsääntöisesti avoimia kaikille kolmannen sektorin toimijoille. MPK:n tavoitteena on jatkossa järjestää vuosittain suuria alueellisia harjoituksia, joihin muutkin kokonaisturvallisuuden toimijat ovat tervetulleita. Elokuussa 2017 järjestettiin ensimmäinen valtakunnallinen harjoitus (ILMI 2017), johon erityisesti Vapepa:n toimijat osallistuivat. Harjoituksesta saatiin erittäin myönteisiä kokemuksia, joissa korostuivat yhdessä tekeminen ja toisten toimijoiden tunteminen.

Kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijoiden harjoituksissa yksi osapuolista (järjestävä taho) vastaa synergiaetuja tuottavista yleisjärjestelyistä ml. turvallisuus ja huolto. Kukin harjoitukseen mukaan tuleva taho liittyy harjoitukseen sovittavalla tavalla ja vastaa oman osallistujajoukkonsa järjestelyistä. MPK on valmistautunut olemaan aktiivinen järjestäjä nyt ja tulevaisuudessa kun kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijoiden alueellisia harjoituksia järjestetään. Toteutettaessa koulutukset MPK:n kursseina kattaa MPK:n vakuutusturva kaikki toimijat.

Kolmannella sektorilla on kyky järjestää itsenäisesti laajojakin harjoituksia vapaaehtoistoimijoiden yhteistoiminnan ja verkostoitumisen kehittämiseksi. Näitä harjoituksia viranomaiset voivat halutessaan hyödyntää. Kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijat osallistuvat myös mielellään viranomaisten ja kuntien järjestämiin valmiusharjoituksiin. YTS2017 ja Sisäisen turvallisuuden strategia 2017 kirjausten mukaisesti kolmannen sektorin mukaan ottaminen jo harjoitusten suunnitteluvaiheeseen on tärkeätä. MPK:lla jäsenjärjestöineen on jo olemassa kyky alueellisten kolmannen sektorin harjoitusten järjestämiseen.

MPK on valmis toimimaan koollekutsujana kolmannen sektorin kokonaisturvallisuuden alueellisia yhteistoimintaharjoituksia suunniteltaessa, jos valtakunnallisessa, alueellisessa ja/tai paikallisessa järjestöyhteistyössä näin sovitaan. Yleisesti MPK kannustaa kaikkia suuria vapaaehtoistoimijoita avaamaan ja markkinoimaan omia suurempia harjoituksiaan myös muille toimijoille. Valtakunnallisen järjestöyhteistyön tuloksena yhteistoiminta on lisääntynyt.

Jäljempänä kuvataan esimerkkejä MPK:n harjoituksista, joissa joko kolmas sektori on aloitteentekijä ja päätoteuttaja tai jotka ovat viranomais-, kunta- tai seutukuntalähtöisiä.

3.4.1 Harjoitukset: Vapaaehtoistoimijoiden yhteistoiminta- ja verkostoitumisharjoitukset

MPK:n koulutustoiminnassa on tavoitteena keskittää koulutusta sovittuihin harjoitusviikonloppuihin. Tällöin samalla alueella voidaan toteuttaa samoilla yleisjärjestelyillä useampia kursseja. Tällä saavutetaan merkittäviä synergiaetuja, ja keskitettäessä tukitarpeet vain sovituille viikonlopuille mahdollistetaan resurssien järkevä käyttö.

MPK on toteuttanut ns. **kotiseutuharjoituksia** tietyin alueen tai seutukunnan tarpeisiin liittyvinä varautumisharjoituksina, joissa alueen vapaaehtoistoimijat harjoittelevat keskenään. Mahdollisuuksien mukaan myös viranomaisten edustajat ovat osallistuneet harjoitukseen. Kotiseutuharjoitus-konseptista on mahdollisuus kehittää vuosittain toteutettava kaikille avoin kolmannen sektorin valmiusharjoitus, jos alueellisessa järjestöyhteistyössä näin sovitaan. Tällainen vuosittainen harjoitus voisi tukea myös virallisia valmiusharjoituksia; niissä voitaisiin harjoitella ja valmistella esimerkiksi erilaisia kuntien valmiussuunnitteluun liittyviä teemoja, joissa hyödynnettäisiin kolmannen sektorin kykyjä. Aluehallintovirastojen (AVI) järjestämissä maakunnallisten harjoitusten yhteydessä voitaisiin sitten esimerkiksi tarkastaa maakunnan/kunnan suunnitelmia ja valmiuksia. Kotiseutuharjoitus on myös viranomaisen näin halutessa mahdollista liittää osaksi viranomaisen johtamaa valmiusharjoitusta.

Vuosittain eri järjestöt toteuttavat omia suuria harjoituksiaan. Näistä harjoituksista tulisi aiempaa enemmän tiedottaa myös muita kolmannen sektorin toimijoita. Kyseisiä harjoituksia on enenevässä määrin avattu myös muille toimijoille mikä osaltaan parantaa kolmannen sektorin tietoisuutta ja verkostoitumista. Viranomaisten toivottaisiin tulevan näihin harjoituksiin seuraamaan kolmannen sektorin toimintaa.

3.4.2 Harjoitukset: Vapaaehtoistoimijat/järjestöt osallistujina viranomaisharjoituksissa

Puolustusvoimien paikallispuolustusharjoitukset ovat viranomaisharjoituksia, joita toteutetaan vuosittain säännönmukaisesti eri puolilla Suomea. Harjoitusten tavoitteena on sotilaallisten tavoitteiden lisäksi viranomaisyhteistyö. Kolmannen sektorin osallistuminen harjoitukseen on toteutunut vaihtelevasti. Paikallispuolustusharjoitusten yhteyteen olisi mahdollista liittää kolmannen sektorin viikonloppuna toteuttama harjoitus, johon osallistuisivat kaikki alueen kolmannen sektorin vapaaehtoistoimijat. Viranomaisten toivottaisiin hyödyntävän tätä mahdollisuutta tutustua vapaaehtoistoimijoiden kykyihin suoriutua heille annetuista tehtävistä.

Valtiovallinnon VALHA-harjoitukset ovat noin neljän vuoden välein toteutettavia viranomaisharjoituksia. Tavoitteena on harjoitella valtiovallinnon päätöksentekoa ja varautumista eri tilanteissa. Turvallisuuskomitean käynnistämän järjestöyhteistyön myötä vuoden 2016 VALHA-harjoituksessa järjestettiin ensimmäistä kertaa järjestöyöpaja, jossa kolmannen sektorin toimijat pohtivat omaa rooliaan

varautumisessa ja poikkeusoloissa. Myös jatkossa VALHA-harjoituksiin olisi hyvä liittää järjestötyöpajat pohtimaan kolmannen sektorin rooliin liittyviä ajankohtaisia aiheita. Turvallisuuskomitean järjestöyhteistyöhön liittyen on mahdollista järjestää myös vuosittain kolmatta sektoria koskevia seminaareja tai työpajoja erilaisista varautumiseen liittyvistä teemoista.

Aluehallintovirasto (AVI) on järjestänyt vuosittain yhteistyössä Pelastusopiston kanssa vähintään yhden maakunnallisen tai kahden maakunnan laajuisen valmiusharjoituksen joissa testataan valmiussuunnitelmien, viestiyhteyksien ja johtamisjärjestelmän toimivuutta kuvatun tilanteen ja annettujen tehtävien pohjalta. Harjoituksiin osallistuu alueen kuntia, aluehallintoa sekä tarpeen mukaan elinkeinoelämän, tiedotusvälineiden ja muiden yhteisöjen toimijoita. Kolmannen sektorin osallistuminen harjoitukseen on toteutunut vaihtelevasti ja osallistuminen tulisi saada vakioitua. Osallistujien tulee edustaa kolmatta sektoria laajasti siten, että mukana ovat edustajat sote-järjestöistä, pelastuspalvelujärjestöistä sekä koulutus- ja harjoitustoimintaan keskittyvistä järjestöistä.

Vuosittain viranomaiset järjestävät suunnittelu/valmiusharjoittelutilaisuuksia, joissa tarkastellaan varautumissuunnitelmia ja valmiuksia esimerkiksi suurissa ostoskeskuksissa tai muissa merkittävässä kohteissa. Näissä tilaisuuksissa viranomaiset (poliisi, palo- ja pelastus, ensihuolto jne.) yhdessä kohteen omistajien kanssa tarkastelevat varautumistoimenpiteitä ja –valmiuksia paikan päällä. Näihin tilaisuuksiin ei ole juurikaan kutsuttu kolmannen sektorin toimijoita mukaan. Koska suunnitelmissa kuitenkin varaudutaan hyödyntämään kolmannen sektorin suorituskykyjä, tulisi vähintään kolmannen sektorin vapaaehtoismuodostelmien johtajat kutsua tilaisuuteen. Tällöin he voisivat kertoa mahdollisuuksista tukea viranomaisia erilaisissa häiriötilanteissa. Harjoituksiin, joissa viranomaisten valmiuksia halutaan harjoittaa tai testata kohteella, tulisi liittää myös kolmannen sektorin vapaaehtoismuodostelmien käyttö.

Vapaaehtoistoimijat voivat olla monella tapaa tukemassa viranomaisten harjoituksia tuomalla tietoa kolmannen sektorin mahdollisuuksista, toimimalla harjoitusten lisäreservinä tai maaliosastoissa ja paikkaamalla harjoituksissa sellaisia toimintoja, joita viranomaiset eivät itse tuota, mutta jotka ovat tärkeitä yhteiskunnan selviytymiselle.

4. Muuta

Tätä suunnitelmaan päivitetään tarvittaessa, mutta viimeistään vuonna 2021.

Työryhmä suosittelee koulutusohjelman toimeenpanon tueksi seuraavia toimenpiteitä.

Jäsenjärjestöjen valtakunnallisen ja alueellisen varautumisen yhteistoiminnan kehittämistä tukevat toimenpiteet:

1. Toteutetaan järjestöjen liitotason johdolle suunnattu tiedotus- ja keskustelutilaisuus ”Varautumista järjestöyhteistyöllä” 17.1.2018. Tilaisuuden agendalla:

- YTS2017 ja sen merkitys/mahdollisuudet järjestökentälle
- MPK:n varautumiskoulutuksen koulutusohjelman toimeenpano
- Valmistautuminen toimimaan yhdessä maakuntien varautumistoimikuntien yhteistyöfoorumissa / järjestöverkostoissa

Tavoitteena on löytää liittotason varautumisen yhteistyölle selkeitä linjauksia ja sopia MPK:n koulutusohjelman toimeenpanoon liittyvistä jatkotoimista.

2. Toteutetaan alueellisen/piiritason avainhenkilöille suunnattuja tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia vastaavalla agendalla vuoden 2018 aikana. MPK on valmistautunut toteuttamaan tilaisuuksia seuraavasti:
 - Pääkaupunkiseutu/Helsinki - 17.1.18, Oulu - 22.1.18, Kajaani - 23.1.18, Tampere - 29.1.18, Jyväskylä - 30.1.18, Kuopio - 31.1.18, Joensuu 1.2.18. Muiden paikkakuntien osalta tilaisuudet suunnitellaan tammikuussa 2018 ja toteutetaan maaliskuun 2018 loppuun mennessä.
 - Jatkotoimista ja niiden toimeenpanosta sovitaan jäsenjärjestöjen kesken myöhemmin.

Tavoitteena on tunnistaa alueellisen yhteistyön avainhenkilöitä, tukea maakunnallisten järjestöverkostojen muodostamista ja sopia MPK:n koulutusohjelman toimeenpanoon liittyvistä jatkotoimista. Vuoden 2018 lopussa tarkistetaan ja raportoidaan maakunnallisten koulutusjärjestöjen verkostojen toteutuminen.

3. Valmistellaan projektiluonteinen hanke tukemaan alueellisen varautumisen yhteistoiminnan kehittämistä 2018-2020.
Tavoitteena on varmistaa alueellisen ja paikallisen varautumisen yhteistyöverkoston käynnistyminen tämän koulutusohjelman aikataulun puitteissa:
 - ✓ tuottamalla työtä tukevaa materiaalia
 - ✓ tukemalla ja toteuttamalla alueellisia ja paikallisia koulutus-, tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia
 - ✓ valmentamalla alueellisia ja paikallisia avainhenkilöitä varautumistoiminnassa
 - ✓ tukemalla muuta varautumisen yhteistoiminnan kehittämiseksi suunnattua viestintää
 Projektisuunnitelman luonnos valmistellaan esiteltäväksi 17.1 tilaisuudessa.
4. Nimetään MPK:n kehittämisryhmä ohjaamaan tämän koulutusohjelman käytännön toteutusta 2018-2020.

Muita koulutusohjelman käytännön toimeenpanoa tukevia toimenpiteitä:

- o Tuetaan koulutusohjelmien toteuttamista selkeyttämällä PVMoodlen ja sen työtilojen käyttöönottoa soveltuvin osin
- o Kohdistetaan resursseja tarvittavan valtakunnallisen ja alueellisen kouluttajapoolin kehittämiseen

- Tuetaan koulutusohjelman toimeenpanoa ja jäsenjärjestöjen valtakunnallisen ja alueellisen varautumisen yhteistoiminnan kehittämistä viestinnän asiantuntijoiden toimin

Juha Niemi, MPK koulutuspäällikkö

Kaarina Suhonen, MPK naisten koulutuksen kehittämissyhmän puheenjohtaja, Naisten Valmiusliitto ry

Pekka Rintala, RUL:n varautumistoimikunnan puheenjohtaja

Viiteasiakirjat

1. MPK:n päätös 120/1.03/7.11.2016 (Varautumiskoulutusta kehittävän työryhmän asettaminen)
2. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös 2.11.2017 (YTS2017)
3. Hyvä elämä turvallinen arki, Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategista 5.10.2017, Sisäministeriön julkaisu 15/2017
4. Kolmas sektori viranomaisten turvallisuustoiminnan tukena, Joulukuu 2017, Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 76/2017

Liitteet

- 1a: Jokanaisen selviytymispakki
- 1b: Arjen turvallisuus
- 1c: Selviytyminen sähköttä
- 2a: Varautuminen häiriötilanteisiin kunnissa/kaupungeissa
- 2b: Väestönsuojelu ja evakuointi
- 2c: Myrskyn silmässä
- 2d: Selviytyminen maastossa
- 3a: Henkinen tuki
- 3b: Henkinen kriisinkestävyys
- 4a: Kansalaisen kyberturvallisuuden perus-/alkeiskurssi
- 4b: Informaatiovaikuttaminen
- 5: Kuntien alueellisten valmiuskeskusten toimintakurssi (AVAK)
- 6: Metro-VSS –koulutusohjelma
- 7: Case Kempele: Esimerkki vapaaehtoistoimijoiden mahdollisuuksista kunnan varautumisessa
- 8: STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue
- 9: Varautumisen erikoiskurssi – esimerkki EK5

NAISTEN VALMIUSLIITTO

LIITE 1a

KURSSIN NIMI:	JOKANAISEN SELVIITYMISPAKKI (3.11.2017)
OSAAMISTAVOITE:	Kehittää osallistujan valmiutta selviytyä onnettomuus-, tulipalo-, väkivalta- ja autoilun erityistilanteista, sähkökatkoista, yllättävistä tilanteista ja yön yli maastossa.
KURSSIN SISÄLTÖ:	Kurssilla harjoitellaan mm. varautumista väkivaltaan, alkusammutusta ja hätäensiavun antamista, käsitellään kodin varautumista ja turvallisuutta sekä yövytään teltassa.
KURSSIN LAAJUUS:	18 h
KÄSITELTÄVÄT ASIAT:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.) 2. Alkusammutus 3. Hätäensiapu 4. Väkivaltaan varautuminen <ul style="list-style-type: none"> • aggressiivisen ihmisen kohtaaminen 5. Varautuminen arjen häiriötilanteisiin <ul style="list-style-type: none"> • kotivara (72 h) • turvallinen koti 6. Autoilijan tietotaito <ul style="list-style-type: none"> • ajoneuvon lähtötarkastus • renkaiden vaihto / paikkausaineet 7. Yllättävästä tilanteesta selviytyminen <ul style="list-style-type: none"> • selviytymis- ja sopeutumiskeinoja ennakoimattomissa, yllättävissä tilanteissa. 8. Maastossa selviytyminen <ul style="list-style-type: none"> • tilapäismajoitteet • tulenteko ja nuotiot • jokamiehen oikeudet 9. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)
KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille.
OSAAMIS-VAATIMUKSET:	Peruskoulutusta
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa toimia erilaisissa arjen häiriötilanteessa.
KALUSTO:	Alkusammutusvaunu, elvytysnukke, auto, teltta
OPPIMATERIAALI:	Kouluttajilta
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, eräoppaat, Poliisi, VPK, SPR, seurakunta, Suomen mielenterveysseura

Liite 1b KURSSIKUVAUS

Arjen turvallisuus -kurssi (Maanpuolustusnaisten Liiton peruskurssi)

Kurssin tavoite	Kehittää osallistujien valmiutta ennakoida henkilökohtaista turvallisuuttaan uhkaavat tekijät sekä selviytyä yleisimmistä arjen häiriötilanteista.
Sisältö	Kurssilla harjoitellaan alkusammutusta ja hätäensiavun antamista sekä tutustutaan kodin ja lähiyhteisön varautumisasioihin. Lisäksi perehdytään ja saadaan valmiudet yhteen tai kahteen erityisaihealueeseen. Kurssi koostuu aihekokonaisuuksista, joista kolme modulia ovat pakollisia, muut kurssinjohdon valitsemia.
Laajuus	16 h
Kohderyhmä	Arjen turvallisuustaitojen kehittämistä kiinnostuneet naiset.
Osaamisvaatimukset	Ei ennakkovaatimuksia.
Kalusto	Koulutustilat, av-välineet, alkusammutusvälineet, ensiapukoulutustarvikkeet
Kouluttajat	Arjen turvallisuus -kurssia varten koulutetut kouluttajat, mahdollisuuksien mukaan alkusammutus- ja ensiapukouluttajat

Modulit: **Pakolliset osiot**

1. Kurssin avaus (1 h)
2. Kodin turvallisuus (3 h)
 - kotivara, kotitapaturmat, hätänumeroon soittaminen, 112-sovellus, myrkytystietokeskus, toimiminen tulipalon sattuessa
3. Turvallisuusrata (1 +2 +2 h)
 - kotivara, alkusammutusharjoitus (sammukspeitteen käyttö, rasvapalo ja erilaiset sammuttimet), hätäensiapuharjoitus (elvytys ja verenvuodon tyrehdyttäminen, deffa)
4. Kertaus ja palaute (1 h)

Valinnaiset osiot: 3 h + 3 h (tai 1 x 6 h)

1. Henkilökohtainen turvallisuus naisnäkökulmasta 3 h
2. Perheturvallisuus 3 h
3. Senioriturvallisuus 3 h
4. Harvaan asuttujen alueiden turvallisuus 3 h
5. Henkilökohtainen kyberturvallisuus 3 h
6. Matkustusturvallisuus 3 h
7. Liikenneturvallisuus 3 h
8. Katuturvallisuus ja itsesuojelu 6 h
9. Selviytyminen sähköitä 3 h

LIITE 1c

KURSSIN NIMI:	SELVIITYMINEN SÄHKÖTTÄ (3.11.2017)
OSAAMISTAVOITE:	Kehittää osallistujan valmiutta varautua ennakolta sähkökatkoon ja selviytyä arjesta ilman sähköä, sekä tuntee kotivaran 72 h -konseptin.
KURSSIN SISÄLTÖ:	Kurssilla tutustutaan varautumiseen ja harjoitellaan toimintaa sähkökatkoksen aikana.
KURSSIN LAAJUUS:	18 h
KÄSITELTÄVÄT ASIAT:	<ol style="list-style-type: none"> Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.) Yhteiskunnan sähköriippuvuus <ul style="list-style-type: none"> Suomen sähköjärjestelmä ja tilannekuva tyypillisimmät sähköverkon häiriötilanteet Huoltovarmuus <ul style="list-style-type: none"> kaupungin ja/tai kuntien varautuminen sähkökatkoihin sähköyhtiöiden varautuminen sähkökatkoihin Kotitalouden omatoiminen varautuminen sähkökatkon aikana <ul style="list-style-type: none"> lämpimänä pysyminen ja lämmitys elintarvikehuolto ja kotivara hygienia ja vesihuolto viestintä sähkökatkon aikana Kansalaisen keskeiset taidot <ul style="list-style-type: none"> hätäensiapu ja harjoittelu alkusammutusharjoittelu Sähköttä-harjoitus <ul style="list-style-type: none"> ruuan valmistus ilman sähköä trangian käyttö aggregaatin käyttö tulenteko grilli vedetön vessa Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)
KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille.
OSAAMIS- VAATIMUKSET:	Peruskoulutusta
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa vaihtoehtoisia toimintatapoja sähkökatkosten ajalle ja kuvata yksilön varautumiseen liittyvät keskeiset taidot.

KALUSTO:	Av-välineet, luokkatila, ulkoharjoitusalue
OPPIMATERIAALI:	Kotivara-esite, Pitkä sähkökatko ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen -opas, Pahasti poikki -opas, Sähköriippuvuus modernissa yhteiskunnassa -teos
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, pelastusalan viranomaiset ja järjestöt, energia-yhtiöt, radioamatöörit, kuntien edustajat, 72 h -kouluttajat

LIITE 2 a:

Varautuminen häiriötilanteisiin kaupungissa -kurssi

KURSSIKUVAUS

Kurssin tavoitteena on, että koulutuksen jälkeen oppilaat tuntevat kuinka yhteiskunta ja kunnat ovat varautuneet laajoihin häiriötilanteisiin; osaavat varautua ja selvitä sähkökatkoista erityisesti kaupunkiympäristössä; tuntevat yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin toimintoja, toimijoita ja aiheeseen liittyviä määräyksiä laajemminkin kuin vain sähköverkon osalta; tuntevat pitkäkestoisen sähkökatkoksen vaikutuksia eri infrastruktuurin toimintoihin. Kurssi antaa myös tilannekuvan VARTU-toiminnasta Etelä-Suomessa.

Kurssilla perehdytään paikallishallinnon (kunnat) ja viranomaisten varautumiseen häiriö- ja poikkeusolosuhteisiin sekä miten ne vaikuttavat ihmisten elämään ja kuinka parantaa omia valmiuksiasi häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Kurssi toteutetaan yhden päivän pituisena (n. 8h) koulutustapahtumana. Koulutus koostuu kuntien varautumisesta ja aihepiirin parissa työskentelevien henkilöiden luennoista, sekä niihin pohjautuvista ryhmätöistä. Kurssilla myös annetaan katsaus Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan 2017. Lisäksi perehdytään varautumistoiminnan vapaaehtoisen koulutuksen alueelliseen tilanteeseen. Lisäksi kurssilla annetaan vinkkejä omatoimiseen henkilökohtaiseen varautumiseen sähkökatkosten ym. varalle.

Kurssi kohdistetaan yhteiskunnan varautumisesta ja kokonaisturvallisuudesta kiinnostuneille sekä erityisesti maanpuolustusjärjestöjen varautumisvastaaville. Kurssi tukee myös vapaaehtoistoimijoiden rekrytointia.

Varautuminen häiriötilanteisiin kaupungissa -kurssin ohjelma

Valmistautumistehtävä 1:

OmavaraX-testi, Testaa oma valmiutesi

https://www.varmuudenvuoksi.fi/aihe/kansalaisen_varautuminen/104/miten_yhteiskunta_varautuu

Valmistautumistehtävä 2:

Tutustuminen **Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan 2017 (YTS)** ja **Yhteiskunnan riskiarvioon 2015**

OHJELMA

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017

Yhteiskunnan riskiarvio 2015

Kunnan varautuminen ja viranomaisyhteistoiminta

- Miksi kunta varautuu? Mihin kunta varautuu?
- YTS kunnan kannalta
- Varautuminen
- Yhteistoimintajärjestelyitä varautumisessa

- Mitä suunniteltu? Mitä harjoiteltu?
- Kunnat poikkeusoloissa
- Kunnan toimenpiteitä sähkönjakelun turvaamiseksi
- Kunnan toimenpiteitä tietoverkkojen ylläpitämiseksi

Ajankohtaisia projekteja vapaaehtoisten hyödyntämisessä paikallishallinnon (kunnat) ja viranomaisten tukena

- Metro VSS -projekti, metroasema kalliosuojana, Helsinki
- Väestönsuojelun lohkoista alueellisiksi valmiuskeskuksiksi -projekti, Keski-Uusimaa
- Säteilyturvakeskus STUK, Säteilymittausjoukkue, Helsinki

Sähköt poikki - Sähkön jakeluhäiriön vaikutus kotitalouksiin, jakeluverkkoyhtiön näkökulma

Sosiaalihuollon varautuminen häiriötilanteisiin - esimerkkinä sähkökatko

Aluehallintoviraston rooli varautumisessa ja tulevien maakuntien rooli varautumisessa

Ryhmätyöskentely

Ryhmätyöskentelyn tulosten purku ja palautekysely (risut ja ruusut sekä kehitysajatukset) kurssista

NAISTEN VALMIUSLIITTO

LIITE 2b

KURSSIN NIMI:

VÄESTÖNSUOJELU JA EVAKUOINTI (3.11.2017)

OSAAMISTAVOITE:

Antaa yleiskuva varautumisesta ja väestönsuojelusta sekä evakuoinnista. Kehittää kurssilaisten tämän alan perustietoja, -taitoja ja valmiuksia toimia todellisessa tilanteessa toimia viranomaisten tukena.

KURSSIN SISÄLTÖ:

Kurssilla tutustutaan varautumiseen ja väestönsuojeluun sekä evakuointiin.

KURSSIN LAAJUUS:

18 h

KÄSITELTÄVÄT ASIAT:

1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.)

2. Varautumisen perusteet

- uhkakuvat ja turvallisuustilanteet
- keskeiset käsitteet
- Geneven sopimukset ja humanitaarisen oikeuden perusteet
- pelastuslaki ja -asetus
- oman paikkakunnan varautumisjärjestelyt

3. Varautuminen normaaliaikana

- toiminta onnettomuustilanteissa
- hätäensiapu
- kodin paloturvallisuus
- toiminta tulipalossa
- alkusammutusharjoitus

4. Väestönsuojelu

- väestönsuojelujärjestelmän esittely
- toiminta väestönsuojassa
- käynti väestönsuojassa

5. Varautuminen poikkeusoloihin

- talosuojelu ja kotivara
- henkinen kriisinsietokyky
- suojautuminen säteilyltä
- säteilypartion toiminta

6. Evakuointi

- Evakuointitilanteet
- Järjestöjen rooli toimia viranomaisten tukena
- Esimerkkinä paikallinen evakuointisuunnitelma

7. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)

KOHDERYHMÄ:

Sopii kaikille ja kaikenikäisille.

OSAAMIS- VAATIMUKSET:	Jatkotason koulutusta
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osa varautumisen ja väestönsuojelun perusteet sekä tunnistaa tilanteet, joissa evakuointi voidaan tarvita.
KALUSTO:	Väestönsuojan välineistö, alkusammutus-, säteilypartio- ja ensiapuvälineistö
OPPIMATERIAALI:	Kouluttajilta, SPEK:n tuottama ja Pelastusopiston hyväksymä materiaali
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, pelastusalan viranomaiset ja järjestöt, SPR

LIITE 2c

KURSSIN NIMI:	MYRSKYN SILMÄSSÄ (3.11.2017)
OSAAMISTAVOITE:	Kehittää osallistujan valmiutta varautua ennakolta sekä kykyä toimia myrskyn aikaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa.
KURSSIN SISÄLTÖ:	Kurssilla tutustutaan varautumiseen ja harjoitellaan toimintaa sähkökatkoksen aikana. Kurssilla harjoitellaan toimintaa todenmukaisessa tilanteessa. Kurssi järjestetään pääosin maasto-olosuhteissa.
KURSSIN LAAJUUS:	18 h
KÄSITELTÄVÄT ASIAT:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.) 2. Tilannekuva <ul style="list-style-type: none"> • kuvataan lähestyvä häiriötilanne • viranomaisten toiminta ennen myrskyä ja sen aikana • yksittäisen ihmisen toiminta ennen myrskyä ja sen aikana 3. Toiminta onnettomuuspaikalla <ul style="list-style-type: none"> • tilannekuva • hätäpuhelun soittaminen • hätäensiapu • opastaminen ja liikenteenohjaus • moottorisahan käyttö 4. Kadonneen etsintä <ul style="list-style-type: none"> • suunnistuksen perusteet • etsintämenetelmät • viestintä (VIRVE-koulutus) 5. Alkusammutus <ul style="list-style-type: none"> • käsisammuttimet • sammutuspeitto 6. Harjoittelu <ul style="list-style-type: none"> • harjoitellaan maastossa teoriassa opittuja taitoja kuvitteellisen häiriötilanteen pohjalta 7. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)
KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille.
OSAAMIS-VAATIMUKSET:	Jatkotason koulutusta
OSAAMISTAVOITTEET	
KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa toimia häiriö- ja onnettomuustilanteessa ja soveltaa oppimiaan taitoja.

KALUSTO:	Sammutus- ja ensiapuvälineet, kartat ja kompassit, telta, viestivälineet (VIRVE-radiot), moottorisaha
OPPIMATERIAALI:	Pitkä sähkökatko ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen -opas, Pahasti poikki -opas, Sähköriippuvuus modernissa yhteiskunnassa -teos
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, pelastusalan viranomaiset ja järjestöt, Vapepa

LIITE 2d

KURSSIN NIMI:	SELVIYTYMINEN MAASTOSSA (3.11.2017)
OSAAMISTAVOITE:	Kehittää osallistujan valmiutta selviytyä maastossa hyödyntäen luonnon materiaaleja ja luonnonmuonaa. Koulutuksen jälkeen opiskelija osaa soveltaa oppimiaan maastotaitoja selviytyäkseen vaativissa luonnonoloissa.
KURSSIN SISÄLTÖ:	Kurssilla kerrataan suunnistustaitoja ja opitaan tekemään tilapäismajoitus luontoon. Lisäksi opitaan, miten luonnonmuonaa ja vettä voidaan hyödyntää turvallisesti. Mahdollisuuksien mukaan harjoitellaan vesistön ylitystä eri menetelmin.
KURSSIN LAAJUUS:	18 h
KÄSITELTÄVÄT ASIAT:	<ol style="list-style-type: none">1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.)2. Teoriaa pidempikestoisesta selviytymisestä maastossa<ul style="list-style-type: none">• erilaiset ääriolosuhteet• varusteet3. Suunnistus- ja karttataitojen kertaus<ul style="list-style-type: none">• karttamerkit ja kartan käyttö• kompassin käyttö• suunnistusharjoitus4. Luonnonmuona<ul style="list-style-type: none">• turvallinen juomavesi• maastosta löydettävä ruoka eri vuodenaikoina• ateriat valmistetaan maastossa5. Yöpyminen maastossa<ul style="list-style-type: none">• tilapäismajoitteen rakentaminen6. Vesistön ylitys/ köysilaskeutuminen<ul style="list-style-type: none">• apuvälineet ja niiden hyödyntäminen• reittisuunnittelu• tilanteen mukainen ensiapu7. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)
KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille. Edellyttää hyvää peruskuntoa.
OSAAMIS-VAATIMUKSET:	Jatkotason koulutus
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja selviytyy vaativissa maasto-olosuhteissa.

KALUSTO: Maastoharjoitus- ja muonitusvälineet, ensiapuvälineet, kartat ja kompassit

OPPIMATERIAALI:

KOULUTTAJAT: Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, eräopas

LIITE 3a

KURSSIN NIMI:	HENKINEN TUKI (3.11.2017)
OSAAMISTAVOITE:	Kehittää osallistujan valmiutta tunnistaa henkisen tuen tarve ja auttaa akuutissa kriisissä olevaa lähimmäistä
KURSSIN SISÄLTÖ:	Kurssilla tutustutaan henkisen tuen periaatteisiin ja henkisen tuen antamiseen.
KURSSIN LAAJUUS:	8 h
KÄSITELTÄVÄT ASIAT:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.) 2. Henkinen tuki <ul style="list-style-type: none"> • kriisin vaiheet • traumaattinen kriisi • henkisen tuen merkitys • selviytyminen kriisistä • mitä on henkinen ensiapu? • auttamisen perusteet • auttajana toimiminen • tunteiden merkitys, oma jaksaminen, uskomukset • auttaminen, auttajana selviytyminen 3. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)
KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille. Kurssi ei ole tarkoitettu itse akuuttia kriisiä läpikäyvälle.
OSAAMIS-VAATIMUKSET:	Peruskoulutusta
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa tunnistaa henkisen tuen tarpeen ja toimia auttajana sekä ymmärtää auttajana hyvinvoinnin merkityksen auttamistyössä.
KALUSTO:	av-välineet, luokkatilat
OPPIMATERIAALI:	Kouluttajilta
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, SPR, kriisikeskukset, seurakunta, Suomen Mielenterveysseura

NAISTEN VALMIUSLIITTO

LIITE 3b

KURSSIN NIMI:

HENKINEN KRIISINKESTÄVYYS (3.11.2017)

OSAAMISTAVOITE:

Lisätä ymmärrystä yksilöllisistä tavoista käyttäytyä erilaisissa kriiseissä ja kehittää osallistujan kykyä kohdata kriisissä oleva ihminen. Antaa tietoa kriisistä selviytymisen keinoista ja opettaa erilaisia vuorovaikutuskeinoja auttamismenetelmänä.

KURSSIN SISÄLTÖ:

Teoriatietoa erilaisista kriiseistä ja auttamismenetelmistä. Aiheita käydään läpi esimerkkitapausten pohjalta ja mietitään vapaaehtoisen auttajan roolia, toimintaa ja jaksamista. Koulutus on luentopainotteista.

KURSSIN LAAJUUS:

18 h

KÄSITELTÄVÄT ASIAT:

1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.)
2. Toimintaympäristö ja ajankohtaiset tapahtumat
 - esimerkkejä viimeaikaisista tapahtumista
 - viranomaisten ja järjestöjen roolit
3. Toiminta onnettomuuspaikalla
 - kriisitilanteen johtaminen
 - auttaminen onnettomuustilanteissa
 - viranomaisten kriisiviestintä
 - vapaaehtoisten rooli onnettomuustilanteissa
 - sosiaalinen media
4. Henkinen tuki
 - mitä on henkinen ensiapu?
 - auttamisen perusteet
 - auttajana toimiminen
5. Kriisin tunnistaminen
 - akuutin kriisin tunnusmerkit
 - kriisin vaiheet ja muodot
 - selviytyminen kriisissä
6. Auttajan jaksaminen
 - jälkipuinti
 - tunteiden merkitys, oma jaksaminen, uskomukset
7. Yhteiskunnan / järjestöjen tuki
 - julkinen taho
 - järjestöjen tarjoama apu
 - läheisten verkosto
8. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym.)

KOHDERYHMÄ:	Sopii kaikille ja kaikenikäisille. Kurssi ei ole tarkoitettu itse akuuttia kriisiä läpikäyvälle.
OSAAMIS VAATIMUKSET:	Jatkotason koulutusta
OSAAMISTAVOITTEET KURSSIN JÄLKEEN:	Osaa käyttää oppimiaan taitoja ja toimia erilaisissa kriisitilanteissa auttajana. Pystyy analysoimaan kriisitilanteen jälkeen tapahtunutta.
KALUSTO:	Luokkatila, av-laitteet
OPPIMATERIAALI:	Kouluttajilta
KOULUTTAJAT:	Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, viranomaiset, psykologi, seurakunnat, Suomen Mielenterveysseura

LIITE 4 a

KANSALAISEN KYBERTURVALLISUUS PERUS-/ALKEISKURSSI

Kurssin päämäärä

Tavoitteena on, että kurssilaiset tuntevat perusteet kansalaisen kyberturvallisuudesta ja itse ilmiöstä

Kurssia koskevat tiedot

Koulutusohjelma: Kansalaisen kyberturvallisuuden peruskurssi

Rakenne: Yksi päivä tai ilta (teemoja voi laajentaa käytettävän ajan mukaan)

Modulit:

1. Kyberturvallisuus, mitä se tarkoittaa (45min)
2. Kodin tietoturva, laiteturvallisuus (45 min)
3. Kodin tietoturva, turvallisesti verkkopankissa, sähköpostissa, verkkokaupassa (45min)
4. Viisaasti somessa (45 min)

Vaativuustaso: P1-F1-S2 (P=psykkinen, F=fyysinen, S=sosiaalinen/1=ei vaativat, 2=keskitasoinen, 3=vaativa)

Riskitaso: 1 (1 = ei sisällä riskejä; 2 = voi sisältää riskejä; 3 = sisältää riskejä)

Kurssilaisia koskevat tiedot

Kohderyhmä: Kurssi on avoin kaikille

Osaamisvaatimukset: Kurssilla ei ole ennakkovaatimuksia

Osaamistavoitteet: Tavoitteena on, että kurssilaiset tuntevat perusteet kyberturvallisuudesta, verkkoturvallisuudesta, sosiaalisen median käyttöperiaatteista ja riskitekijöistä.

Osaamisen mittaaminen: Ei erillistä koetta, vaan osallistujien ymmärrystä mitataan erilaisten keskustelujen ja aktiivisuuden kautta

Varustus: Luokahuoneessa tietokone ja videotykki sekä kirjoitustaulu tai vastaava

Koulutusympäristöä ja -kalustoa sekä oppimateriaalia koskevat tiedot

Tilat ja alueet: Luokahuone, jossa sopivasti tilaa osallistujamäärän huomioiden

Kalusto: tietokone, valkokangas, videotykki ja piirtotaulu tai vastaava

Oppimateriaali: PVMoodle ja Jyväskylän yliopisto, luennoitsijan omat lähteet

NAISTEN VALMIUSLIITTO

LIITE 4b

KURSSIN NIMI:

INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN (3.11.2017)

OSAAMISTAVOITE:

Osoo tulkiia informaatiovaikuttamista ja ottaa käyttöön suojuutumiskeinoja vaikuttamispyrkimyksiltä sekä torjua disinformaation levittämistä ja vaikuttavuutta. Koulutuksen jälkeen opiskelija osoo kehittyneemmin analysoida mediaa ja hän tunnistaa erilaisia vaikuttamisen keinoja.

KURSSIN SISÄLTÖ:

Informaatiovaikuttamisen kurssilla tutustutaan informaatiovaikuttamisen eri muotoihin, informaatioosotaan ja propagandalta suojuutumiseen. Kurssilla päästään myös käymään kuvitteellista infosotaa harjoituksessa, joka avaa näkemään virallisen viestinnän vaikeuden huhujen, trollien ja resonaattoreiden hämmentäessä soppaa.

KURSSIN LAAJUUS:

18 h

KÄSITELTÄVÄT ASIAT:

1. Kurssin avaus (tavoitteet, esittelyt, yleisjärjestelyt ym.)

2. Tilannekuva

- Tämän hetkinen toimintaympäristö
- Suomen kyber- ja infosotavalmiudet

3. Informaatiovaikuttaminen

- Mitä on informaatiovaikuttaminen?
- Psykologinen vaikuttaminen
- Mitä disinformaatio tekee ihmiselle?
- Mitä on infosota?
- Itsensä johtaminen

4. Informaatiovaikuttamisen harjoitus (3 h)

- Informaatiovaikuttamisen harjoituksen johtaminen
- erillinen käsikirjoitus, pelinjohtajia 2-3 hlöä

5. Vihapuhe

- Mitä voidaan tehdä ja miten suojuautua vihapuheelta?

6. Kurssin päätös (palautekeskustelu ym. 2 h)

KOHDERYHMÄ:

Sopii erityisen hyvin työelämässä oleville, media- ja viestintäalan toimijoille sekä alan opiskelijoille. Henkisesti vaativa kurssi.

OSAAMIS-

VAATIMUKSET:

Jatkotason koulutusta, kurssilaisella oltava hyvät atk-taidot.

**OSAAMISTAVOITTEET
KURSSIN JÄLKEEN:**

Lisätä osallistujien ymmärrystä informaatiovaikuttamisesta ja antaa valmiuksia suojautua vaikuttamispyrkimyksiltä sekä torjua disinformaation leviämistä ja vaikuttavuutta. Kurssin jälkeen osallistujan medianlukutaito on kehittynyt ja hän tuntee erilaisia vaikuttamisen keinoja.

KALUSTO:

Luokkatila, kurssilaiselta edellytetään omaa kannettavaa tietokonetta tai tablettitietokonetta, jossa on langaton internetyhteys (wifi), tai älypuhelinta, jossa on dataliittymä.

OPPIMATERIAALI:

Asiantuntijoiden luentomateriaalit

KOULUTTAJAT:

Naisten Valmiusliiton jäsenjärjestöt, MPK, alan erityisasiantuntijat

LIITE 5

Kuntien alueellisten valmiuskeskusten toimintakurssi (AVAK)

Valtaosan päivittäin käyttämistämme palveluista järjestää kunta. Kunnallisia palveluja ovat esimerkiksi terveydenhuolto, päivähoito, perusopetus ja jätehuolto. Silloinkin, kun palveluiden järjestäminen on ulkoistettu yksityisen yrityksen tai kuntien yhteenliittymän hoidettavaksi, vastuu palvelujen tarjoamisesta on viime kädessä aina kunnalla kaikissa oloissa. Kuntien toimintojen ja palvelujen jatkuvuuden turvaamiseksi joukko kuntia on yhteistoimintatahoineen kehittänyt toimintamallin, jossa normaaliolojen häiriötilanteista aina poikkeusoloihin voidaan rajattuja johtamiseen, tiedottamiseen ja tilapäisten kunnallisten palvelujen toimittamiseen liittyviä tehtäviä toteutetaan alueellisissa valmiuskeskuksissa. Valmiuskeskukset toimivat toimintamallin ensimmäisten joukossa omaksuneiden kuntien osalta koulukeskuksissa ja valmiuskeskuksen johtamisesta vastaa kunnan virkamies.

Kurssilla koulutetaan kuntien alueellisten valmiuskeskusten henkilöstöä valmiuskeskuksen tehtäviin. Kurssin käytyään kurssilainen osaa valmiuskeskuksen tehtävät ja vastuut, perustamiseen liittyvät toimet, osaa ylläpitää valmiuskeskuksen toimintaa sekä tukea valmiuskeskuksen yhteyteen järjestettyjen palvelujen antamista. Keskeinen osa koulutuksessa on tilannetietoisuuden ylläpito ja toiminnan johtaminen kunnan valmiuskeskukselle antamien toimivaltuuksien puitteissa.

Valmiuskeskukset ovat uusi tapa tukea kunnan johtamista normaali- tai poikkeusolojen häiriötilanteissa. Alueellisten valmiuskeskusten tehtävä on toimia kunnan johtokeskuksen alajohtoportaina niille osoitetuilla alueilla kunnan valmiussuunnitelmassa määritellyin tehtävin ja vastuin. Keskeisimmät tehtävät ovat 1) huolehtia siitä, että alueen väestö ja yritykset saavat ajantasaista tietoa ja opastusta onnettomuuden tai muun häiriön tilanteesta ja siihen liittyvistä palveluista sekä 2) ajantasaisen tilannetiedon toimittaminen kunnan johtokeskukselle tai sen tilanneosalle sekä 3) valvoa ja tukea valmiuskeskuksen yhteydessä toimitettavia, esimerkiksi häiriötilanteen takia kansalaisilta muutoin puuttuvia palveluja. Tyypillisiä valmiuskeskusten yhteydessä tarjottavia palveluja voivat tyypillisesti olla puhtaan juomaveden ja elintarvikkeiden jakelu, hätämajoitus, vaatetuksen jakelu, rokotuspaikka ja akkujen latauspiste.

Valmiuskeskuksen paikka voi myös toimia kunnan johtokeskuksen väistötilana.

Valmiuskeskuksen tulisi voida käynnistää toimintansa tunneissa ja sen toiminta-aika on ainakin useita vuorokausia. Kunnassa voidaan olla varauduttu useamman alueellisen valmiuskeskuksen toiminnan käynnistämiseen rinnakkain tai joustavasti tarpeen mukaan toimintansa käynnistävien valmiuskeskusten verkostolla.

Valmiuskeskuksen henkilöstön tehtävät voidaan mieltää johto-osan ja valmiuskeskuksessa sen tueksi muodostetun suoritusosan tehtäviksi. Valmiuskeskukseen osoitettu henkilöstö käynnistää häiriötilanteessa kunnan johtokeskuksen määräyksellä valmiuskeskuksen toiminnan, ottaa vastaan tehtävät, huolehtii tilannetiedon välittämisestä kunnan johto-osiin, antaa tehtäviä valmiuskeskuksen yhteydessä oleviin toimintoihin ja palveluihin liittyen sekä ohjaa ja valvoo palveluiden toimittamista. Suoritusosillaan valmiuskeskus osallistuu palvelujen tuottamiseen, valvoo niiden toteutumista, valvoo järjestystä ja turvallisuutta valmiuskeskuksen toiminta-alueella sekä huolehtii siitä, että valmiuskeskuksen toiminnan jatkuvuudenhallinnan tehtävät toteutuvat suunnitellulla tavalla. Turvallisuus, palontorjunta ja raivauskyky voivat korostua.

Alueellisen valmiuskeskuksen johdon ja tilannehenkilöstön vahvuus on noin 10 henkilöä, joka toimii 3-4 hengen vuoroissa. Lisäksi valmiuskeskuksen toiminta edellyttää sen yhteyteen suunniteltujen palvelujen suorittamiseen liittyvää henkilöstöä vaihtelevan määrän. Tämän henkilöstön tulisi myös kyetä toimimaan valmiuskeskuksen tilannehenkilöstön sijaisena sekä avustaa valmiuskeskuksen yhteydessä annettavien palvelujen tuottamisessa. Valmiuskeskusten henkilöstöksi sopivat useimmat reserviläiset. Hyvän pohjan antaa esimerkiksi kokemus komentopaikoista, viestistä, esikunnista, perustamiskeskuksista tai kohteen suojaamisesta. Valmiuskeskuksen toimintaan perehdytetään valmiuskeskusten koulutuksessa, johon reserviläiset osallistuvat kunnan osoittamien kunnan virkamiesten joukossa, päämääränä se, että opitaan virkamiehille suunnitellut tehtävät.

Alueellisten valmiuskeskusten henkilöstön koulutusta annettiin ensimmäisen kerran erään Keski-Uudenmaan kunnan alueellisten valmiuskeskusten henkilöstölle keväällä 2017. Koulutuksen valmistelun ja toteutuksen yhteydessä kehittyneen kurssikohtaisen koulutussuunnitelman mukaista koulutusta (alla) annetaan muille Keski-Uudenmaan kunnille laajempaan koulutuskokonaisuutena keväällä 2018 kohderyhmänä 30-40 kuntien osoittamaa kurssilaista. Koulutustapahtuman yhteydessä koulutetaan 20 jatkon kouluttajakouluttajaa reserviläisten ja muiden vapaaehtoisten keskuudesta. Valtaosa koulutukseen tulevista kouluttajista pyritään suuntaamaan Keski-Uudenmaan kuntien tehtäviin, osa koulutettavista kouluttajista toimii jatkossa omissa maakunnissaan ja lisäksi koulutetaan kouluttajareserviä. Jatkossa sopivaksi koulutusryhmän kooksi muodostunee 30 henkilöä / kurssi.

ALUEELLISEN VALMIUSKESKUKSEN HENKILÖSTÖN KOULUTUSSUUNNITELMA

Yleistä

Kurssi perustuu monimuoto-opetukseen, jonka laajuus kurssilaiselle on arviolta 30 opiskelutuntia ja kesto 1 kk. Se rakentuu kahdesta lähiopintoillasta ja yhdestä viikonlopun mittaisesta koulutustilaisuudesta, jossa toimitaan osin vuoroissa. Opintoja tuetaan PVMOODLE-verkko-oppimisympäristön aineistoilla ja tehtävillä itseopiskeluna lähiopintojaksojen jälkeen. Koulutusviikonloppuna viimeistellään teoriaopinnot, suoritetaan nousujohteisesti vaiheittain harjoitellen valmiuskeskuksen välineiden ja toiminnan koulutus sekä lopuksi harjoitellaan valmiuskeskuksen toimintaa kiihtyvällä rytmillä ja syvenevästi soveltaen simuloituissa tilanteissa.

Rakenne ja kestot

Valmistava vaihe (noin viikko ennen lähiopetuksen käynnistymistä)

- Ilmoittautuminen kurssille ja kirjautuminen PVMOODLE-käyttäjäksi ja sen AVAK -työtilaan
- Etäoppimistehtävänä kunnan julkisiin turvallisuus- ja varautumissuunnitelmiin perehtyminen (60 min)

1. Lähiopintoilta (5 h)

- Alueellisten valmiuskeskusten tarkoitus ja tehtävät
- Peruskäsitteet ja määritelmät
- (Tilanne)johtamisen perusteet
- Johdatus kunnan valmiussuunnitteluun ryhmätyönä: kunnan uhat ja riskit

1. Itseopiskelujakso

- Testikysymykset 1. lähiopintoiltaan liittyen (30 min)
- Palautteen kerääminen (1 h)
- Lainsäädäntöperustan esittely (1 h)
- Kunnan jatkuvuudenhallinnan perusteet, esittely (1 h)

2. Lähiopintoilta (5 h)

- Alueellisten valmiuskeskusten tarkoitus ja tehtävät (kertaus)
- Kunnan jatkuvuudenhallinnan perusteet
- Alueellisen valmiuskeskuksen tilat, tehtävät ja sen yhteydessä annettavat palvelut
- Ryhmätyö: johtamisvälineiden käyttöönotto ja käyttö (kartat, toimistotarvikkeet ja muut johtamisvälineet)
- Alueellisen valmiuskeskuksen järjestelyt ja välineet

2. Itseopiskelujakso

- Viranomaisten palvelujen perusteet (1 h)
- Johtamiskäytännöt ja -menettelyt kunnassa (1-2 h)

Koulutusviikonloppu

1. Ilta: (5 h)

- varustaminen
- teoriaosuuksien kertaus
- materiaalien valmistelu (johtamisvälineet)
- liikunta

1. harjoitusvuorokausi (12 h)

- valmiuskeskuksen perustaminen
- VIRVE- ja muu viestivälinekoulutus
- johtamisyhteyksien kokeilu ja harjoittelu
- valmiuskeskuksen tehtävien harjoittelu (johtamisen ja tilannekeskustoiminnan kehysarjoittelu)
- alueellisen valmiuskeskuksen toiminnan harjoittelu (caset, simulaatioharjoitukset)

2. harjoitusvuorokausi (10 h)

- alueellisen valmiuskeskuksen toiminnan harjoittelu (caset, simulaatioharjoitukset)
- purkaminen
- palautteen keruu

Huom. Koulutusviikonlopun oppimismäärän voi vaihtoehtoisesti toteuttaa useampana lähiopintoiltaan tai joustavasti viikonloppuaikaa hyödyntäen sähköisin välinein. Tässä mainitut aikamäärät perustuvat 3:ssa vuorossa toteutuvaan harjoitteluun.

LIITE 6:

Metro-VSS -koulutusohjelma

Tässä kuvataan yhteistoimintahanketta, jossa luodaan valmiuksia tukea vastuuviranomaista Helsingin metroasemien kalliosuojien käyttöönotossa. Yhtiöittämisen myötä aiemmin palkatun henkilökunnan määrä on vähentynyt, jonka seurauksena on tullut tarve tarkastella myös vapaaehtoisresurssien käyttöä metroasemien kallioväestösuojien käyttöönoton tukena. Yhden suojan käyttömiehitys vaatii 30-50 koulutettua henkilöä.

Koulutusohjelman osapuolet ovat Helsingin kaupungin liikennelaitos, STARA, Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) sekä Helsingin kaupungin pelastuslaitos (HelPe).

Koulutuskokonaisuuden kohderyhmänä ovat reserviläiset, joilla ei ole PV:n sijoitusta, sekä kaikki täysi-ikäiset Suomen kansalaiset, jotka eivät ole suorittaneet asepalvelusta.

Koulutusohjelman kolme pääkurssia ovat Väestönsuojelun perusteet, Kalliosuojan käyttöhenkilöstön peruskurssi ja Metrokalliosuojan käyttö. Lisäksi toteutetaan lisäkurssina Metrokalliosuojan johtaminen. Koulutusohjelman suorittaneet ja sitoumuksen tehneet osallistuvat lisäksi kurssille **Metro-VSS -yksikön harjoitus**.

Väestönsuojelun perusteet

Osallistujilla on perustiedot väestönsuojelusta, Helsingin kaupungin väestönsuojeluorganisaatiosta, metroväestönsuojista, turvallisen liikkumisen metroradalla sekä tuntevat pintapuolisesti metrokalliosuojan.

Kalliosuojan käyttöhenkilöstön peruskurssi

Osallistujat tuntevat väestönsuojan teknisten laitteiden toiminnan sekä niille tehtävät toimenpiteet väestönsuojaa käyttöönotettaessa sekä käytettäessä kriisi aikana.

Metrokalliosuojan käyttö

Osallistujat tuntevat metroasemaväestönsuojan tilat; suojan sulkuovien huollon, sulkemisen ja avaamisen; tekniset järjestelmät sekä osaavat Virve-puhelimien peruskäytön sekä viestiliikenteen perusteet metrovalvomon kanssa ja väestönsuojan sisäisen viestijärjestelmän käytön.

Metrokalliosuojan johtaminen

Osallistujat osaavat johtaa väestönsuojan käyttöönoton (käyttöhenkilöstö) ja käytön (suojautujien organisointi).

Alla on esitetty tarkempi esimerkki koulutusohjelmaksi ja kurseiksi.

Metro-VSS -koulutusohjelman kurssien tarkempi sisältö

Metro-VSS Väestönsuojelun perusteet

1. ilta

- Alueellisen puolustuksen kokonaisuus
- Koulutuksen taustaa
- Väestönsuojelun perusteet
- Kalliosuojan käytön perusteet
- Turvallisuuskoulutus: Metroympäristössä toimiminen
- Siirtyminen metroasemalle

- Tutustuminen johdetusti VSS-tiloihin metroasemalla
- Sulkutoimet radalla

2. ilta

- Helsingin kaupungin näkökulma palvelutuotannon turvaamiseen
- Metron käyttö VSS-toimintaan
- Siirtyminen metroasemalle
- Sulkutoimet laiturilla

Metro-VSS Kalliosuojan käyttöhenkilöstön peruskurssi

- Oviryhmän toiminta ja suojan ovet
- Teknisen ryhmän toiminta: sulut ja ylipaineventtiilit
- Teknisen ryhmän toiminta: säiliöiden täytöt ja suojakalusteet
- Teknisen ryhmän toiminta: ilmanvaihtolaitteisto
- Teknisen ryhmän toiminta_ varavoimakoneen käyttö
- Ryhmiin jakautuminen ja tiiveyskokeen ohjeistus
- Tiiveyskoe

Metro-VSS Metrokalliosuojan käyttö

(alla oleva sisältö tulee muuttumaan pilottikurssilta saatuihin kokemuksiin perustuen)

1. ilta

Luokassa:

- Metron ratakoulutus
- Virven käyttö
- Rataovien laitteet ja käyttö

Metroradalla:

- Liikkuminen, ilmoitukset
- Pikamaadoitus

Metroasemalla:

- Rataovien sulkeminen
- Rataovien avaaminen

2. ilta

Luokassa:

- Edellisen illan kokemukset
- Suojan täyttö
- VSS-puhelinjärjestelmä
- Nosto-oven sulkeminen ja avaaminen

Metroasemalla:

- VSS-puhelinjärjestelmän käyttöönotto
- Suojan täytön valmistelu
- Suojautuvien vastaanotto
- Poistumisteiden esittely
- Nosto-oven sulkeminen ja avaaminen

Metro-VSS Metrokalliosuojan johtaminen

- Kalliosuojan käytön organisointi ja siihen liittyvät suunnitelmat: kalliosuojan valmiusasteet ja käyttötilanteet
- Tilannetietoisuus ja toiminta
- Johtokeskukseen tutustumien
- Toiminta metrolinnoilla: viestintä, metron käyttö poikkeustilanteissa
- Ihmisen käyttäytyminen kriisitilanteissa
- Demo tiedustelijan suojaruuvareista

Metro-VSS -yksikön harjoitus

Kurssi on vasta suunnitteilla.

LIITE 7: CASE KEMPELE,

Tässä kuvataan yhteistoimintahanketta Case Kempele, joka on kunnan evakuointi poikkeusoloissa. Kempeleessä on useiden vuosien ajan tehty väestön evakuoinnin vaatimaa suunnittelutyötä. Kunnassa on pidetty MPK:n kurssuja, joilla on kehitetty evakuoinnin toimipisteiden toimintasuunnitelmia.

Kempeleen varautumisen pilottiprojektin yhtenä lähtökohtana on rekrytoida ja kouluttaa kempeleläisiä vapaaehtoisia reservin johtajia täydentämään poikkeusoloissa johtaja- ja käytännön osaajien vaje kunnan evakuointimuodostelmassa. Toisaalta jatkossa voidaan selvittää vapaaehtoisten henkilöiden käyttöä vakavissa normaaliajan häiriötilanteissa. Valtakunnallinen lähtökohta on markkinoida pilottia malliksi eri kuntiin.

Kempele pilotin tavoitteita, toimenpiteitä ja prosessia voidaan havainnollistaa seuraavasti:

- Pilotin on hyväksynyt toteutettavaksi kunnanhallitus, kunnanjohtaja on nimennyt varautumisen yhteistyöryhmän, hanketta koordinoi aluetasolla vapaaehtoisten ja viranomaisten yhteistyövaliokunta. Valtakunnan tasolla MPK ja maanpuolustusjärjestöt sitoutuvat hankkeeseen.
- MPK järjestää yhdessä kunnan kanssa rekrytointitilaisuuden ja pyytää puolustusvoimien aluetoimistoa lähettämään kutsun sopiviksi katsomilleen reservin päällystön kuluville paikkakuntalaisille. Tilaisuuteen voidaan kutsua lisäksi myös muilla toimenpiteillä kokonaisturvallisuudesta kiinnostuneita henkilöitä. Osallistujille kuvataan evakuoinnin perusteet.
- Infotilaisuudessa kootaan evakuointiorganisaatioon halukkaat ja heille järjestetään yleisellä tasolla syventävää vss-koulutusta MPK:n kurssilla. Tämän jälkeen joukon koulutusta jatketaan tehtäviin kohdennetuilla kursseilla. Tavoitteena on kouluttaa eri toimipisteille johtajat/varajohtajat, jotka pystyvät lyhyessä ajassa tilannekoulutuksen avulla saamaan toimipisteensä tilanteen vaatimaan valmiuteen.
- Koulutusta jatketaan myöhemmin käytännön harjoitteluna joko oman kunnan elimien välillä tai yhdessä naapurikunnan kanssa. Myös jatkokoulutus toteutetaan MPK:n kursseina. Kohderyhmänä ovat vapaaehtoiset reserviläiset sekä kolmannen ja neljännen sektorin aktiivit, joita koulutetaan täydentämään henkilöstövajetta kunnan evakuointiorganisaatiossa.
- Koulutetut sijoitetaan suorituskyvyn varmistamisen jälkeen edellä mainitun kuntayksikön erilaisiin johto- ja vastuutehtäviin. Sijoitusten toteuttamiseksi kunta esittää pelastuslaitokselle, että halukkaille haetaan PV:n aluetoimistolta VAP-määräys.

Tarkempi kuvaus taustasta ja toteutuksesta MPK asiakirja 178/1.02.03/19.12.2017

LIITE 8: STUK – Vapaaehtoinen säteilymittausjoukkue

Säteilyturvakeskus valvoo ydinenergian käytön ja säteilyn käytön turvallisuutta sekä säteilyä ja radioaktiivisuutta ympäristössä. Säteilyvaaratilanteessa STUK antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia mm. väestön suojelutoimiksi. STUK kehittää osaltaan kansallista valmiutta sellaisten onnettomuuksien ja ympäristövahinkojen varalle, joissa seurausvaikutukset voivat olla laaja-alaisia ja pitkäkestoisia.

Säteilyvaaratilanne voi tapahtua esimerkiksi ydinlaitoksella Suomessa tai lähialueella tai se voi olla seurausta lainvastaisesta teosta. Säteilyvaaratilanteen aikana ja sen jälkeen tarvitaan paljon säteilymittauksia ja näyttötoimia elinympäristön turvallisuuden varmistamiseksi ja viranomaisten päätöksenteon tueksi.

STUK on yhteistyössä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa käynnistänyt hankkeen, jonka tavoitteena on vahvistaa Suomen kansallista säteilymittausvalmiutta kouluttamalla ja varustamalla vapaaehtoisista toimijoista muodostettava säteilymittausjoukkue STUKin ja muiden viranomaisten tueksi. Joukkue kykenee mahdollisessa säteilyvaaratilanteessa itsenäisesti toteuttamaan saamiaan tehtäviä kuten säteilytilanteen tiedustelua, vaara-alueelta poistuvien ihmisten ja ajoneuvojen puhtausmittauksia ja opastusta sekä muiden toimijoiden tukemista säteilymittauksiin.

Säteilymittausjoukkueen rekrytointi käynnistetään vuoden 2017 jälkipuoliskolla ja joukkueen peruskoulutus toteutetaan MPK:n kursseilla vuoden 2018 aikana. Tämän jälkeen jatko- ja täydennyskoulutuksella sekä harjoituksilla taataan joukkueen suorituskyvyn säilyminen ja nousujohteinen kehittäminen. Täysivahvuudessa joukkueessa on noin 40 jäsentä, mutta joukko kykenee tekemään säteilymittaustehtäviä vajaavahvuutena aina yksittäisestä mittauspartiosta lähtien.

Joukkueen tehtävät soveltuvat erityisen hyvin esimerkiksi suojelualan koulutuksen saaneille reserviläisille sekä muille säteilynsuojelun, säteilyn mittaamisen, radiokemian tai suojarusteiden parissa kokemusta saaneille. Aikaisempi kokemus ei toki ole välttämätöntä, näihinkin tehtäviin harjaannutaan opiskelun ja harjoittelun kautta. Tehtävistä suoriutuminen edellyttää normaalia terveydentilaa, koska osa toiminnasta tapahtuu suojarusteisiin pukeutuneena.

SÄTEILYMITTAUSJOUKKUEEN PERUSKOULUTUSOHJELMA

Peruskoulutusjakso 1 (alustava, kurssi on suunnitteilla)

Perjantai ilta (3h + 2h MOODLE)

- Perusasiat säteilystä
- Säteilyvaaratilanteet ja suojelutoimet
- Säteilymittausjoukkueen tehtävät organisaatio ja toiminta

Lauantai (10h)

- Kalusto ja varusteet yleistä
- Varusteiden ja mittauskaluston käytön harjoittelu
- Säteilyn mittaaminen ja tulosten kirjaus

Sunnuntai (6h)

- Oma suojele ja dekontaminointi

- Viestitoiminta
- Kalustohuolto

Peruskoulutusjakso 2 (alustava, kurssi on suunnitteilla)

Perjantai ilta

- Joukkueen tehtävät, säteilyvaaratilanteet ja suojelutoimet, kertausta

Lauantai

- Kalusto ja varusteet, kertausta
- Säteilyn terveysvaikutukset, ihmisten kohtaaminen tehtävän aikana
- Ryhmän ja partioiden tehtävien harjoittelu

Sunnuntai

- Viestitoiminta, kertausta
- Joukkueen ja ryhmien tehtävien harjoittelu
- Kalustohuolto

LIITE 9:

VARAUTUMISEN ERIKOISKURSSI N:O 5 (1001 17 13041) OHJELMA 21. – 22.10.2017

Lauantai 21.10.2017

- klo 8.30 Ilmoittautuminen ja aamukahvit rakennus 21.
- klo 9.00 Kurssin avaus- ja turvallisuusjärjestelyt
- klo 9.30 Rovaniemen kaupungin varautuminen. Turvallisuuspäällikkö Kari Tiermas
Rovaniemen kaupunki
- klo 10.30 Tietoisukuja parhaista käytänteistä a' 20 min (sis. vähintään 5 min keskustelua)
- Vapaaehtoisten käyttö öljyntorjunnassa - hanke (esimerkki vapaaehtoisresurssien organisoinnista) – Juha Niemi/MPK
 - Pilottiprojekti Kempele 2016 – Kunnallisneuvos Kari Ahokas
 - Kunnan alueellinen valmiuskeskus; esimerkki NAVAK (Nurmijärven AVAK) – Antti Holmroos/RUL työryhmä
 - Lapin malli turvallisuusyhteistyössä – Pelastusylitarkastaja Seppo Lehto Lapin AVI
- klo 12.00 Lounas
- klo 12.45 Ryhmätyön järjestelyt, työryhmäjako ja tehtävät
- klo 13.00 Työryhmätyöskentelyyn liittyviä alustuksia a' 20 min
- Maakuntien rooli varautumisessa – maakuntajohtaja Mika Riipi
 - OULU17 harjoitus – PV:n edustaja (vahvistetaan myöhemmin)
 - YTS 2017 päivittämisen tilanne ja tavoitteet vapaaehtoisten ja järjestöjen näkökulmasta; Turvallisuuskomitea-järjestö yhteistyö (YTS referenssiryhmän toimintamalli) – Irina Olkkonen/MPK, Turvallisuuskomitea
 - Ajatuksia vapaaehtoisten roolista varautumisessa ja valmiuden edistämässä alueen esimerkkitapausten valossa – pelastusylitarkastaja Tom Tallberg, Pohjois-Suomen AVI
 - VAPEPA – SPR Lapin piirin valmiuspäällikkö Annikki von Pandy
- Kahvi
- klo 14.45 Työryhmätyöskentely (alustavia, tarkentuvat osallistujien ja halukkuuden perusteella). Tarkastelukulma - mitä voisit itse ja/tai mitä yhteisösi voisi tehdä kokonaisturvallisuuden edistämiseksi:
- 3. sektori kunnan ja aluehallinnon varautumisen tukena
 - 3. sektori viranomaisten varautumisen tukena
 - Järjestöyhteistyö alueellisella tasolla
 - MPK:n rooli varautumiskoulutuksessa
 - YTS 2017 ja Sisäisen turvallisuuden strategia 2017 ohjeistus vapaaehtoisten ja järjestöjen käytölle: käytännön toimeenpano
- klo 17.15 Omaa aikaa ja majoittuminen

klo 18.00 Päivällinen

Sunnuntai 22.11.2017

klo 8.30 Aamupala

klo 9.15 Henkilöstön varaaminen - Juha Niemi

klo 10.00 Ryhmätöiden purku a' n 25 min (sis. vähintään 5 min keskustelua)

klo 13.00 Kurssipalaute ja kehittämiskeskustelu

klo 14.00 Tilaisuuden päättäminen, todistusten jako ja lähtökahvit